

REVISTA PEDAGOGICĂ

Nu este mărire fără
virtute; dar nici vir-
tute fără lumină. Deci
lumina înainte de toate.

Națiunea ce mai mare
este aceea care are cele
mai multe școli.
Școala este arma viito-
rului.

Familia și școala trebuie
să lucreze împreună la e-
ducația copiilor.
Scopul principal al edu-
cației este formarea carac-
terelor energice și morale.
Educația și ajunge sco-
pul prin ajutorul instruc-
țiunii.

INȘTIINȚARE

Persoanele cari n'au plătit abonamentul pe anii trecuți și pe cel curent sînt rugate să plătească, căci cine nu va plăti va fi publicat în numărul următor.

ENIŢ BĂLTEANU
162 Calea Moșilor, București.

CREȘTEREA COPILOR LA DIFERITE POPOARE

I. Omul preistoric și cel sălbatic

Știința pedagogică, așa cum o întâlnim astăzi în operele educatorilor și filozofilor, a trecut printr'o mulțime de fază, urmând în același timp o țintă proprie și caracteristică poporului la care s'a utilizat sau pentru care s'a scris. Dacă în vremea noastră și întâlnim alături de idei destul de sănătoase, și estravagante de neiertat, cu atât mai mult atunci când popoarele stau pe un picior mic de cultură, nu ne putem aștepta de cît la o dezvoltare fără sistemă, fără discernămint. Dacă prezentul lasă încă multe de dorit în privința dezvoltării normale, dar trecutul? Orî-ce popor are un ideal în viața sa, are o serie de necesități și tendințe, considerate ca morale pentru el și pe care caută să le transmită urmașilor prin tradiție sau prin imitație. Idei de conservarea individului, unei clase sau unui stat, iată ce poate caracteriza un fel sau altul de creștere. Și cu toate că în multe tratate despre educație ideile emise de unii autori, trec peste criteriul de judecată al vremii în care se scriau, tocmai acest fapt denotă că urmărindu-se pas cu pas dezvoltarea umană, s'a văzut că este nevoie de importante modificări. Spirite lucide s'a arătat în diferite timpuri; dar majoritatea ideilor nu s'a putut aplica din cauza fie a obiceiului devenit lege, fie a idealului — dacă se poate numi ast-fel — al statului din care ei făcea parte. Ridicîndu-se spre obîrșia istoriei și îmbrățișînd timpurile cele mai vechi și apoi continuînd cu cercetările în subiectul propus pînă în zilele noastre vom putea să ne facem în urmă o idee despre progresul realizat în știința pedagogică, ca și în aplicarea ei.

În vîrsta preistorică a omului, sau a omenirii, caracterizată prin cea mai grozavă persecuțiune a naturii, a elementelor ei, ale giganticelor animale de care «*acest product al pămîntului*» era înconjurat, nu poate fi vorba de cît de o creștere rudimentară. Omul, în mediul în care trăia, cu mijloacele sale intelectuale restrinse, nevoit să ducă o viață ticăloasă și redusă numai la împlinirea celor mai imperioase trebuințe, vejnîc în luptă cu ursul pădurilor, tigru, leul, etc. Cu maimuța, cu mamutul (un fel de elefant) și chiar cu el însuși, mereu alergînd din loc în loc, ca jidovul rătăcitor, locuind cavernele întunecoase ale munților, pentru care de multe ori era în ceartă cu contemporanii săi, nu putea să dea copiilor de cît o dezvoltare a instinctului de conservare. Sunt prea puține urmele lăsate de acești *trogloidiți* 1) și de aceea cercetări pedagogice asupra lor nu se pot face de cît bazate pe cele istorice. Grupele în care ei se asociau, pentru a scăpa de urmărirea animalelor, dezvoltară, cum vedem chiar ca și la acestea, sentimentul sociabilității. Erau mai mulți, duceau lupta mai ușor. Așa fac și cetele de lupi, elefanți, care se unesc ca să se poată apăra mai lesne și să atace mai zdravăn. Hrana mărginită la vînat și pescuit, îmbrăcămintea, — la dispozierea animalelor, vînașoarea, — la omorîrea cu diferite arme de piatră neocioplită, cioplită, erau trebuințe ce ei arătau și copiilor, în același mod cum își învață pasărea puii să sboare sau pisica să prinză șoareci. Pe baza instinctului de conservare trebuie să credem că se făcea creșterea și prin ajutorul însușirilor naturale: deprinderea și imitarea. Din acea vreme depărtată, în care inteligența era în adormire, nu se poate vorbi de vre-o altfel de cultivare și de aceea să nu ne mai așteptăm de la antro-

1) locuitori ai peștilor — omul preistoric

pofag și omul primitiv să ne dea lumină sau să ne împrumute ceva. Atunci n'am avea de cît să ne uităm la felul de trăi al animalelor.

Acei cari au studiat multe popoare sălbatice, ca reminiscente ale timpului trecut, s'au convins că nici un fel de creștere nu e mai vișioasă de cît a lor. Rosseau de-ar mai trăi, citind descrierile lipsite de pasiunea omenească, ale exploratorilor, și-ar renega scrierea în care tinde a dovedi că nu-î dezvoltare mai înțeleaptă și nu e chip de a trăi mai bine de cît imitînd pe omul natural, sălbatic. Iată cîte-va exemple ale cercetărilor și din care se va vedea în mod clar, cum este *omul natural* !!

«Copilul, la majoritatea popoarelor sălbatice este adesea mai nenorocit chiar de cît un animal. El învață de timpuriu să sufere, fetița în special să fie sclavă și proastă. Dreptul tatălui se arată în toată forța lui brutală. Avortul și pruncuciderea sunt dese; femeia este chinuită, greutățile vieții sunt numeroase, și starea cea mai mizerabilă este partea tuturilor, chiar sub cea mai dulce climă.

«Dacă nu este nici omorît, nici mîncat, copilul este alăptat cît-va timp, dar e îngrijit foarte puțin. El duce o luptă aspră cu toate relele, și cînd scapă nu este din această luptă, așa de fortificat cum s'ar crede» 1).

În diferite scopuri, ce numai mintea sălbaticului înțelege, nenorocitul copil sufere o mulțime de mutilațiuni și de chinuri, care de care mai dureroase pentru el. Dacă întîlnim pe unii care practică circumciziunea la amîndoa sexele, dacă se găuresc, se lungesc sau taie diferite părți ale corpului, dacă se imprimă pe piele diferite figuri caraghioase, dacă se strîng în forme de tot felul oasele craniului pentru a schimba și

1) C. Issaurat. Pédagogie 1886.

pipernici ființa umană și în sfârșit dacă se practică aceste operațiuni ce omul civilizată poate numi crime, atunci la ce fel de creștere să ne mai așteptăm de la sălbatic ?

Fașa și corsetul, cele două instrumente de tortură modernă, găurirea urechilor pentru a agăța cercei, nu sunt de cît reminișcențe de tristă memorie ale omului primitiv.

Aș fi indecent în exprimare, dacă aș mai insista cu amănuntul asupra practicelor mutilatoare la Bojesmanî, Melanezienî, Polinezienî, Hotentoșii sau Neocaledonienî, de și arătate în cîte-va trăsături de condei mai înainte.

Dacă în privința fizicului, sălbaticul împiedică creșterea normală a copilului, cu educațiunea lui morală sau intelectuală nu stă mai bine.

Hoția, cruzimea, lenea, lașitatea, trădarea se practică de timpuriu în familie și în trib. Sălbaticul iubește găteala și culorile bătătoare la ochi și e nebun după lucrurile care strălucesc, care îmbată sau care ațîță.

«Pentru un pachet de tutun o femeie oferă unui strein «un schimb, o jumătate de ceas de conversație secretă cu fiică-sa.

«Această absență a orî-cării decente, această uitare «a sentimentelor de omenire, care te revoltă în cazul «actual, este regulă în țara femeilor sălbatice»¹⁾.

La Bojesmanî, de exemplu, se face o ceremonie secretă, care are de obiect a consfinți începutul educațiunii fetelor de 12 ani înainte, preparîndu-le ast-fel pentru greutățile vieții familiare.

Spre acest scop, ele sunt conduse și dresate de mai multe bătrîne, la toate datoriile vieții domestice. Fără haîne și pe frigul pătrunzător al dimineții, le trimit să aducă apă din cele mai depărtate puțuri. Fetele taie

1). Voyage en Afrique par T. Baines.

și duc pe cap diferite bucăți grele de lemne; mînuesc fierul ars în foc; trec în sfîrșit prin toate ostenele penibile ce vor întîlni după căsătorie. Totuși, în acest timp se bucură și de oare-care privilegii. Dacă prind vre-un băiat, îl pot chinui în toate chipurile și-i dau lecții cu lovituri de nuța și de spină, (morală pentru tinerile noastre mume de familie). Ce e mai mult, că aceste *blajine* institutoare se laudă cînd au aplicat mai strașnic acest tratament nenorocitei victime. Un obicei superstițios asigură și mai mult pedepsele date. Nimeni nu le poate rezista și chiar bărbații nu scapă în totdeauna din mîinile lor fără să nu ducă cu dînsii urme adînci ale bătăii ce au suferit ¹⁾).

Principiile de morală care azi formează baza educațiunii moderne sunt înțelese într'un chip sau într'altul de sălbatic. Cugetarea lor n'a ajuns încă la concepția binelui și răului, dreptului și nedreptului, adevărului și minciunii. Pentru mintea lui furtul, jaful, omuciderea, lăsarea bătrînilor să moară de foame, sau îngroparea acestora de vii, sunt lucruri care se fac cu toată liniștea sufletească. La triburi, ca și la popoare, sunt diferențe mari. Într'o parte bărbatul caută să tragă foloase după urma femeii, contrariu de cea ce se întîmplă la alții. Obiceiurile unui trib cer ca viitoarea femei să aibă și copii; într'altul mama e bătută și mîncată cînd îmbătrînește. Sunt atîtea fapte monstruoase cari la europeni ar fi privite capo-d'opere de crimă, sălbaticilor puțin le pasă. Șeful tribului este cel mai tare dintre bărbați, are puteri nelimitate. Dreptul tuturor se bazează pe forța brutală, pe idea că vrăjmașului trebuie să-i faci totdeauna numai rău și în genere pe înșelăciune și pe minciună.

Dacă în privința morală n'avem de cît exemple de

1). Ibidem....

cea mai strigătoare imoralitate și perversiune, sub raportul intelectual el stă bine, în comparație cu trebuințele lui.

Copilul sălbaticului e deprins de vreme cu traiul ce va duce în viața lui de individ și de om al tribului. Dnsul învață cum să facă și să mînuiască instrumentele necesare pentru vînătoare, pescuit sau pentru luptă cum să aprinză focul *), învață cum să urmărească animalele și pe inamic, cum să descopere urmele acestora, cum să-și facă vestminte de piele, și în sfîrșit să găsească diferitele plante bune de mîncare sau astîmpărătoare de sete.

El cunoaște foarte bine locurile, girlele, cîmpurile, munții, etc., pe unde umblă după trebuințele sale.

Dacă este de urmat sălbaticul și de aprobat e în privința dezvoltării și cunoașterii datoriiilor sale. Dnsul intră pregătit cu toate *cunoștințele* și cerințele vieții.

Negreșit că ~~volume întregi~~ n'ar ajunge pentru a vorbi și pentru a aduce mărturiile oculare ale traiului și creșterii copiilor la asemenea popoare. Din descrierea făcută aci s'a putut însă vedea că mai bine de cît un sălbatic educat în felul lui tot e mai bine un european ignorant; căci la acela vor trebui veacuri pînă cînd spiritul lui să se ridice la cunoașterea demnității și la apărarea adevăratei legi morale, pe cînd la cel din urmă, educațiunea va avea mai puțin de făcut, date fiind transformările la care omul civilizat s'a supus și progresul la care a ajuns spiritul lui.

Grig. T.

*) Am avut ocaziunea să văd că Bojesmanii cunosc metoda întrebuințată în *Zambes* și la alte popoare de a-și procura focul. Ei alegău două bastoane de lemn aspru: într'unul făceau o mică tăetură unde puneau virful celuiălalt baston, care era mai gros și mai aspru; pe acesta îl învîrteau repede între palme pînă cînd se producea destulă căldură ca să aprindă puțină iarbă uscată și aleasă cu îngrijire.

Cînd unul din ei nu reușea să aprinză focul, un altul se așază în fața lui și cînd minile celui dintîi se scoboară la extremitatea bastonului, îl apucă de sus și-l ținea în mișcare pînă cînd cel alt își ridica minile. (Voyage en Afrique par Bains).

Acelaș autor.

«ȘTIINȚELE NATURALE ȘI FIZICE ÎN ȘCOALA PRIMARĂ»

Între obiectele de învățămînt privitoare la cultura reală a elevilor noștri este în primul rînd istoria naturală cu toate diviziunile sale. Programa analitică o cuprinde în sînul său și datorî suntem să studiem diferitele sale foloase, importanța, rolul, alegerea, înșirarea precum și propunerea celui mai vast și bogat învățămînt.

Elevii noștri stau în contact intim cu natura în care văd în toate zilele obiecte și ființe ce-î pun în mirare. Influențați în tot cursul vieții lor de ea singurî nu-și ar da bine socoteala de raporturile imediate dintre dînsii și lumea de obiecte de care sunt înconjurați. Diferitele produse naturale satisfac trebuințele lor și iaș parte în compozițiunea unui însemnat număr de corpuri. Comerțul, industriile de tot soiul, și în genere toate ramurile de activitate omenească scot profitul lor din științele naturale, sau mai bine zis, din aplicarea acestora în viața practică.

Pe urmă, cîte fenomene fizice, pe care copiii le observă zilnic nu ar rămîne fără explicație ? A-î face să cunoască legile, după care se produc și de care sunt guvernate, nu este necesar și nu vine în ajutorul cunoașterii adevărului ?

Progresele științelor atingînd viața lor fizică, morală și intelectuală, prin imediată influență și utilizare, procură materialul indispensabil deșteptării, creșterii și traiului lor.

Ast-fel privit învățămîntul științelor naturale, se poate ca și școala primară să nu-l aibă în vedere în programa sa ?

Copii, dotați cu un spirit de observațiune totdeauna gata să-î servească și isvorit din necesarul simț al cu-

rizității, trebuiesc prin urmare conduși să cunoască și să întrebuițeze produsele naturii : animale, vegetale și minerale, precum și fenomenele ivite, cu legile după care se cirmuiesc. Și chiar fără să ne gândim la aceasta, copiii singuri, de câte ori în întrebările lor nu ne pun în pozițiune să le satisfacem dorințele. Va să zică chiar pe baza aplecării de a cunoaște, suntem datorți să altoim elemente din știința de care vorbeam.

Și ar fi păcat, cînd se știe că însușirea curiozității se tocește cu vremea și chiar se pierde dacă nu este hrănită. Se întîmplă atunci ca și cu magnetul, care își pierde forța de atragere prin neîntrebuițare. Urmărind doi copii, unul de țară și altul de la oraș, se va vedea foarte repede diferența de curiozitate între ei. Celdintăi tăcut, nepăsător, la lumea în care trăește și celdaldoilea vejnic cu spiritul deschis și curios. Se vede că celui de la țară nu-i s'a cultivat și întreținut tendința naturală de a ști ; pe cînd în cel de la oraș mulțimea obiectelor cu numele, însușirile și notele lor l-a impresionat de timpuriu și părinții acestuia au știut în totdeauna să mulțumească prețioasa lui curiozitate.

Prin studierea și cunoașterea științelor naturale, forțele intelectuale ale copilului se ageresc. Simțurile exercitate cu intuițiunea obiectelor, ideile ce-și formează cu ajutorul lor, continuă desvoltarea inteligenței. Prin compararea obiectelor cu notele lor comune și exențiale se nasc noțiunile, din unirea noțiunilor se formează diferite judecăți care au de bază și de țintă adevărul. Nimănuî nu i-ar putea trece prin gînd să susțină că prin acest mod, nu se va deprinde școlarul să judece drept și să vorbească numai *adevărul*. Cînd lumea externă stă de față, gata să răspundă : «ai greșit», el va fi silit să vadă drept și chiar să-și exprime cugetările potrivit cu judecățile făcute.

Studiindu-se natura din toate părțile, copilul va ob-

serva că în ea nu se găsește nici un loc pentru ca superstițiile de tot felul să măi încolțească. Nu va măi da nici o încredere babelor, care pun adesea în risc sănătatea și vor uita stafile și vircolaci, care produc numai frică. Nu se vor măi teme că încep un lucru Marțea sau Sîmbăta, sau să se întoarcă indispuși, cînd le-a eșit unul sau altul în cale. Pe timpul furtunelor nu vor măi fugi călare, sau să stea aglomerăți cu turmele lor, ori adăpostiți sub copaci înalți. Paracliserul nu va măi trage clopotile cînd furtuna își deslănțuește tunetele și fulgerile sale și lumea nu va măi sta în curîntul dintre două ferestre deschise.

Cunoașterea și utilizarea plantelor în medicină va scuti pe cei săraci de cumpărarea doctoriilor scumpe de la farmaci. Copii se vor feri să mănînce diferite plante veninoase, care aș provocat adesea moartea.

Cunoașterea produselor animale și vegetale va servi pentru recunoașterea lucrurilor falsificate și decii măi eftine. Neguțătorul nu va măi putea înșela, vînzînd o haină de păr prost, drept una de lînă și o pereche de ghete cu piele de capră drept piele de vițel, etc.

Agricultorul nu va măi extermina unele paseri, insecte și manifere, care îi aduc un profit real pentru semănături și va scăpa de uuele prejudiții și greșeli relative la acelea care îl ajută în munca sa, omorîndu-i insectele și alte animale vătămătoare.

Culorile plantelor, regularitatea de forme, unele însușiri ale animalelor care slujesc ca tipuri pentru curățenie, lăcomie, frică vor deștepta în copii sentimente pentru bine prin opoziție și pentru frumos prin privirea lor.

Insemnătatea acestuî obiect va spori și moralul elevilor. Văzînd și constatînd serviciile reale ce ne aduc animalele îi vom face să înțeleagă că nu e omenesc să le maltrateze, că aș datoriea să le îngrijească. Admi-

rînd pe aceia care aũ adus științele pe calea adevărată, pe inventatorii care aũ aplicat la corpuri legile fizice și chimice ale fenomenelor, vom naște în copii iubirea de oameni și recunoștința.

A-l înfrăți pe om cu natura ascultînd legile ei ca s'o poată supune mai bine, iată în două cuvinte ce voește învățămîntul natural.

Prin faptul că el e chemat să dea o sumă de cunoștințe necesarii și de folos urmărind *scopul practic* al științelor naturale sau *cultura materială*; iar prin faptul că acest învățămînt dezvoltă inteligența și sãdește în om sentimente de adevăr, bine și frumos el tinde la *cultura formală*.

Natura, ca o carte deschisă pentru toți, este cel mai bun exemplu chiar pentru cultura caracterului urmărind numai cursul neîncetat și firesc al acelorași legi neschimbate și eterne. Ca o preparațiune pentru ideile următoare, nu pot trece cu vederea, admirabilele rînduri scrise de un inspector al Academiei din Paris asupra puternicei și rodnicei influențe ce exercită acest obiect, tratat cu multă atențiune și pricepere:

Introducerea științelor naturale în învățămîntul primar este o inovație fericită, pentru că răspunde trebuințelor timpului și asigură un progres necesar. Dar dacă nu e știință care să deschidă spiritului orizonturi mai largi, priveliști mai bogate, care să fie mai proprie de a stimula și solicita în toate direcțiunile curiozitatea copilăriei, nu e de asemeni nici una care tratată într'un mod sec și strîmt să falsifice și micșoreze spiritul.

În adevăr, dacă ne mărginim numai la studiul amănunțimilor, dacă nu observăm și nu considerăm nici odată ființele de cît una cite una, parte cu parte, spiritul se mărginește, se restrînge și se reduce chiar la proporțiunile obiectelor pe care le îmbrățișază; pierde noțiunea importanței relative a lucrurilor, pierde ade-

vărata regulă a judecății, care nu se găsește și nu se păstrează de cît prin comparația neconținută a părților între ele și a totului cu părțile, prin trecerea alternativă și repetită a amănunțimii la întreg și viceversa.

Dacă din contra, după ce am observat tainele pe care le ascunde cutare sau organism, cutare sau cutare obiect, îl așezăm cu ajutorul gândirii la locul său, dacă îl îmbrățișem în întregul din care el nu este de cît o neînsemnată bucătică, dacă ne ridicăm în punctul de vedere înalt de unde se privește totul lucrurilor, atunci spiritul își reia echilibrul și elasticitatea lui și nu suntem expuși să exagerăm importanța ideilor de învățat, printr'o indiferență voită pentru acea ce am neglijat sau nu știm.

Cunosc doi oameni cari au ajuns să nu mai vadă în natură de cît *arici de mare* și *licheni* și cari profesează o nepăsare completă pentru restul creațiunii și un dispreț suveran pentru orbii cari pot trăi fără să știe că există licheni sau arici de mare. Fără îndoială, că trebuie să dăm spiritului deprinderi de observațiune atentivă și gustul de cunoștințe precise, dar trebuie de asemenea să-l obișnuim să simță și să înțeleagă ordinea și armonia care domnește în natură și să-î admire măreția și frumusețea.

Un alt pericol al acestui învățămînt, cînd nu e ridicat prin vederi despre tot sau nu e făcut productiv prin reflecțiune, este că materializează inteligența. Prin descompunere, analiză, clasare, spiritul sfîrșește a se opri la formele vizibile și atinse de el; viața și principiul vieții îi scapă. În floare, de exemplu, se văd sepalele, petalele, staminele, dar nu ne întrebăm prin ce forță regulatoare și misterioasă seva absorbită de rădăcină, aspirată de tulpină, distribuită în plantă, ajunge să formeze în totdeauna și într'o ordine neschimbătoare foi, flori și fructe; care este această virtute

ascunsă care împarte, trimite sucurile nutritive, producă efecte așa de diferite; această voință nepipărată și cu toate astea manifestată și constantă care dă direcție sevei și o oprește totdeauna la aceeași limită, la aceleași conture, și o răspîndește în aceleași forme, nevăzute și neschimbătoare, care cu această sevă comună la orî-ce plantă nuantează în tot chipul foile corolei, îi zugrăvește mărginile, îi colorează fundul, și totdeauna cu aceleași colorî și cu acelaș desen, de cînd lumea e lume, și de cînd floarea e floare. Nu e cu toate astea într'această reproducere constantă a fenomenelor celor mai grele și mai delicate în acest mers regulat de elemente fine de-alungul liniilor ideale care le așteaptă, le opresc și le conțin, în această inteligență mută și ascultătoare, care face mereu și pe acelaș calapod lucrării de artă fragede și grațioase, fragile și efere și totuși de nedistrus în timpul lor etern și în vitalitatea lor renăscîndă, un izvor de reflecțiunii capabile de a înviora și a inobila un învățămînt care, redus la aplicarea procedurilor științifice și la clasificățiunii ar pierde adevăratul său sens și eficacitatea sa morală.

El se adresează mai cu seamă la viitoriî țăranî, pentru că copiii de la țară formează trei din patru părți din populația scolară. Se va face un serviciu foarte mare inspirîndu-le gustul și făcîndu-i să înțeleagă frumusețile în mijlocul cărora trăiesc, fără să le înțeleagă și fără să le vază.

În adevăr, țăranul, și nu e greșeala lui, nu vede natura de cît de-a curmezișul asprelor trebuințe ale vieții; privirea lui nu caută în pămînt de cît banii necesari pentru trai. La vederea frumoaselor livezi și secerișuri, a luncilor, pădurilor și grădinilor cu pomî roditori, el n'admira, calculează. Multă vreme crescut în nevoe și în neștiință, numai utilul îl atinge, frumosul

îi scapă; obiceiul de asemenea îl desgustă; el admiră oraşul, după cum orăşeanul ţara. Copilul, crescut în şcolăle noastre, nu va mai fi în viitor atîta de nesimţitor la minunile dimprejur; graţie lecţiilor ce primeşte, graţie muzelelor şcolare la care el contribuie cu ce găseşte, graţie cărţilor ilustrate care se răspîndesc şi care vor rămîne în inimile lor, graţie excursiunilor şcolare cînd va fi învăţat să citească în marea carte plină de figurî a naturii, pămîntul pe care el merge azi fără să-l cunoască, va vorbi spiritului său, cerul care îl înconjoară va vorbi inimii sale. Cînd el se va plimba gînditor, cu capul în jos, cum are obiceiul, toată această mulţime de fiinţe care se agaţă, aleargă, sboară la picioarele şi împrejurul lui, îi vor provoca curiozitatea, i-o vor aţinti, îi vor fixa privirile lui.

Vederea munţilor care îl înconjoară vor redeştepta cite-odată în mintea lui amintirea revoluţiunilor geologice care li-au produs; noaptea ochii lui, ridicîndu-se către cer, nu se vor opri numai la bolta aparentă; ei vor scruta profunzimile instelate, ştiînd că toate aceste puncte luminoase sunt atîta sorî, că această cale a laptelui sunt grămădiri de lunî; atunci el îşi va face o idee mai înaltă de puterea divină şi o idee mai dreaptă despre valoarea omului.

Şcoala îl va iniţia nu numai în misterele pămîntului şi ale cerului, dar chiar în ale propriului său corp. Aci de asemenea să ne ferim ca acest studiu să se mărginească numai la forma şi la jocul organelor şi să se mulţumească a satisface o curiozitate banală, fără provocarea reflecţiunii, fără deşteptarea admiraţiunii. Acolo unde se opreşte ştiinţa, urmează morala; acolo unde se sfîrşeşte sarcina fiziologului începe a educatorului

Nu trebuie să uităm că dacă copilul va afla şi no-

țiunii despre diferitele funcții ale organelor sale am rămas aci. Nu.

Dacă îl învățăm cum vede, cum aude, cum simte, el trebuie să știe că omul nu se mărginește numai aci. Să priceapă că înăuntrul lui este o voință care îl mișcă și-î comandă; că e o conștiință, care îl face să simtă așa de crud greșelile și să guste așa de dulce faptele lui bune; că e rațiunea care îl face să conceapă un ideal de perfecțiune morală conducătorul și lumina vieții¹⁾.

Prin urmare, greutatea dascalului e mare. Să nu se mulțumească numai cu descrieri seci, cu expunerii de aparate, cu învățături goale; ci trebuie să pătrundă viața în miezul ieii, răpind de la ea frumusețea și admirația pe care să le sădească de timpuriu în inima copiilor.

* * *

Negreșit că observațiunile inteligente împrumutate în studiul nostru, precum și scopul ce se urmărește cu științele naturale ne-ar servi de călăuză pentru *alegerea, gruparea* și propunerea materialului în chestiune.

Dacă ar trebui să cunoaștem în amănunțime părțile lui constitutive adică alegerea și gruparea, ar fi nevoie de un studiu special. Aci mă mărginesc a nota că noțiunea fiind prea bogată în producțiuni și industriile umane foarte întinse, n'ar ajunge nici zece ani de școală pentru a-le cuprinde pe toate. Această greutate ne silește să reducem materialul și să-l alegem după importanță, din toate regnele naturale, și după foloasele sau pagubile cu care intervine în viață. Pentru a ușura greutățile ivite vom căuta să așezăm materialul în cercuri concentrice și după clase. Primii ani de școală se vor consacra mai mult privirilor ex-

1. Vessiot L'education à l'école.

terne ale corpurilor și fenomenelor, adică mai mult în observarea superficială a lor, cu privire la nume, mărimi, însușiri, formă, culoare, materie și la pierderile la care dau naștere. Obișnuiți școlarii cu învățămîntul intuitiv care dă cunoștințe pregătitoare și exerciții multiple pentru cugetare și vorbire, ei se vor familiariza repede cu obiecte noi și acestea vor face o impresiune vie asupra simțurilor, dacă vor fi bine alese. Alcătuitoarea de programe trebuie să aibă în vedere nu atîta mulțimea lucrurilor naturale și de industrie; ci mai mult grupe proprii de a deștepta și întreține inteligența școlarilor. Se va căuta a se da mai cu seamă și în fie-care clasă din cîte trele regnurile, iar în cursul mediu și superior chîr materie relativă la anatomia și fiziologia animalelor și plantelor și în legătură cu acestea analiza și sinteza cîtor-va corpuri care intervin în compoziția alimentelor și susținerea vieții: (aerul, apa, vinul, acidul carbonic etc.) În aceleași clase se vor discuta și explica chestiuni de proprietățile generale ale materiei, mișcarea și echilibrul corpurilor solide, lichide și gazoase în aplicarea lor, apoi fenomenele căldurii, luminii, sunetului, magnetismului și electricității, plecîndu-se de la partea lor simțibilă prin unul din cele cinci simțuri.

De sigur că e foarte ușor să precizezi în linii mari materialul; dar e de o importanță capitală să se știe da într'o ordine genetică și din toate diviziunile. Productele naturale se tratează mai bine în anotimpul cînd se întîlnesc în natură. Astfel plantele se vor trata primăvara și vara, animalele toamna și iarna, cînd se poate vorbi și despre minerale, mineralele orîcînd, dacă avem la îndămnă materialul potrivit.

Pentru a facilita sfudiul științelor este necesar să luăm productele sau fenomenele prin înrudirea lor, dînd chiar un tip pe lîngă care vor veni să se alătore exem-

plarele cu note asemenea saū apropiate. Vorbind despre *boi* ca reprezentant se va insista mai puţin asupra animalelor afine : bivolul, bourul, oaia, capra, cerbul, cămila : 1. negătoare, erbirore, mamifere ca şi el. *Mazărea* va servi ca tip pentru familia leguminoaselor care coprinde : fasolea, linteaa, bobul, salcîmul etc. plante cu fructul în forma păstăii. *Ferul* va sluji ca reprezentant al unei grupe de metal care aū o mulţime de calităţi apropiate : plumbul, arama, cositorul, zincul etc. De *lumină* de exemplu se leagă cîte-va fenomene înrudite : propagarea luminii şi umbra ; reflectiunea luminii şi oglinzile ; refracţiunea luminii etc.

Studiindu-se bine reprezentaţiī, prin comparaţie cu rudele sale, se va deduce obstracţiunea legii cutare saū a unei grupe.

În legătură cu citirea, cu geografia se va trece mai departe de la productele cunoscute din casă, oraş, ţară, la cele din ţări straine, mergîndu-se paralel cu descrierea geografică şi concentrică cu grupele studiate. Fie un exemplu : de la indivizii ca porumbul, spinul etc., care se înrudesc cu grîul, secara... bradul, tisa, ciparozul... ne ridicăm la clasificarea de cereale saū graminee şi conifere.

În jurul acestor grupe se aduc şi plante pe care copilul nu le cunoaşte de cît după nume saū întrebuintare : orezul, trestia de zahăr cultivate în ţările calde, tisa, ciparozul care cresc la munţi şi cel din urmă prin alte ţări. Fie-care curs ne va da un întreg cu indivizii şi clase din toate regnele naturii. Drumul ast-fel făcut trece peste vechiul *proces analitic*, esclus din şcoala primară pentru greutatea şi modul lui nefiresc, de a îmbrăţişa suma cunoştinţelor plecînd de la natură spre regnuri, clase, ordine, familii etc., în loc de a urma cursul cel-l-alt.

Inovaţiunea procesului sintetică a dezvoltării cu-

noștințelor e proprie a percepțiunii lor, pentru că are de riazim capacitatea intelectuală a copilului și se leagă chiar de micul lanț al ideilor lui cunoscute pentru a-l continua, a-l întări, a-l îngroșa și pentru a-l sfârși.

Aceste cuvinte zise asupra planului și procedeuului să vedem acum care sunt principiile metodice, proprii de a face învățămîntul natural rodnic și folositor.

Despre acestea în numărul viitor.

Grig. Teodossiu.

O NOA SCOALA ȘI UN DISCURS

Administrația Domeniului Coroanei a construit un nou ocal de școală, pe domeniul Sadova, din județul Doljiu. Această școală este făcută după toate cerințele igienei și pedagogiei. Cu această ocazie, infatigabilul administrator al Domeniilor Coroanei, D-l I. Calenderu, a pronunțat iarăși un discurs de valoare, tratînd despre *Trufie și Modestie*. Atari discursuri ar trebui reproduse în întregul lor, dacă ar permite spațiul; din această cauză ne vom mărgini a face o scurtă dare de seamă.

În fața unui public numeros, în fața multor persoane bisericesti și a scolarilor, a învățătorilor și a învățătoarelor, adunați din toate părțile, D-l Calenderu zise, între altele :

«...*Trufia* este un vîișu de care elevii trebuie să se ferească din toate puterile lor, iar *Modestia* este o calitate ce trebuie să se sădească și să se desvolte în inimile lor. — Din nenorocire, dacă modestia este foarte rară, trufia numai rară nu este ; ea este o buruiană care crește de la sine și fără sămînță ; ea a fost înainte de începutul lumii și nu va înceta nici odată de a turbura, de a corupe. Trufia n'a avut părinți și este născătoarea tuturor relelor.

«...Trufia este vîișul care a împins pe om să se revolte contra virtuții. «Pentru ce să mă supui? pentru ce să mă plec sub un stăpin?» zice trufașul. «De ce n'aș fi și eu un zeu, ca cel din cer?»

«In afacecile zilnice ale vieții, în relațiile cu semenii noștri, trufia ne face să simțim păgubitoarele ei urmări. Trufia revoltă pe toți oamenii contra persoanei care o demască, o arată; modestia din contră i-atrage și face din ei prieteni. Trufia este un defect care se strecoară în toate stratele de oameni, sub toate hainele, sub ale ostașului, ale judecătorului, ca și sub ale preotului. Veghiați dar fără preget, Domnilor învățatori și Doamnelor învățătoare, spre a depărta acest viciu de școlarii voștri, vegheați asupra lor pentru ca această otravă să nu stăpânească inima lor, urmați pe grădinarul sirguitor care nu lasă omizile să atace scumpii săi arbori, ci-i curăță îndată ce-i vede atinși de această otravă vie...

«Statul și Societatea v'au încredințat acești copii ca să faceți din ei oameni cinstiți, fii, frați și cetățeni buni, adică oameni însufleșiți de binele semenilor lor, gata la toate jertfele, chiar la aceea a vieții, în toate fazele vieții lor și pe cîmpul de bătae, dacă patria va avea nevoie să-i cheme vre-o dată ca să apere existența ei, onoarea ei, a Regelui și a dinastiei sale.

«Asemenea datorii cer spirite modeste, lipsite de trufie, de închi-puire deșartă, totdeauna mulțumite cu locul, în care capii lor le pun, pătrunse și de marile foloase și de neînălăturata necesitate a disciplinei, într'un cuvînt spirite cu totul devotate țării și tot atât de devotate unul altuia.

«Ei bine, D-lor învățatori și Doamnelor învățătoare, toate aceste calități, toate aceste virtuți, cari se cer de la școlarii voștri și pentru cari vă siliți împreună cu demnii prooți să-i pregătiți, toate acestea prin nimic nu sunt primejduite mai mult ca prin trufie și răsvrătire, dar nici temeii mai neclintit nu pot avea ca modestia, desinteresarea, jertfirea, cari fac ca omul să se gîndească la sine numai după ce și-a îndeplinit toate datoriile și a dus cu sfințenie la capăt sarcina sa».

Ast-fel vorbește D-l Calenderu, apoi se adresează către școlarii și-i exortează, îi îndeamnă să-și îndeplinească cu sfințenie toate datoriile și să imiteze pe strămoși cari nu s'au descurajat, n'au disperat nici odată, pentru că credința lor a fost că «apa trece, iar pîetrele rămîn»; de aceea ei ne-au păstrat acest pămînt care ne adăpostește, cceste cîmpii mănoase cari au hrănit și vor mai hrăni atîtea generații. In această privință oratorul zice școlarilor: Inspirați-vă de exemplele date de Rosetti, Brătienii, Golești, Negri, Panu, Mavrogheni, Kogălnicenii și alții cari toți

pînă la ultimul lor moment aŭ lucrat așa de mult, cu cea mai mare desinteresare, împreună cu Regele nostru pentru a înființa și organiza România cea noă. Numai inspirîndu-vă de la asemenea persoane, veți fi și voi în sfera voastră oameni ai faptei și ai credinței cum aŭ fost aceia, veți fi devotați patriei și familiei voastre, veți iubi pe acel Rege care face tot pentru voi, care în zilele Sale de fericire se gîndește cu duioasă iubire la sătenii săi, veți fi devotați dinastiei Sale care s'a înavuțit acum cu doă tinere și traînice vlăstare». În urmă D-l Calenderu termină propunind să se strige urări pentru casa regală.

Din părțile reproduse, cititorii noștri pot vedea însemnătatea acestui discurs care tratează o teză ce rar se vede tratată de alte persoane.

Eniŭ Bălțeanu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

FENOMENELE NOPTII

Noi știm cu siguranță că soarele luminează pămîntul și că acesta învîrtindu-se împrejurul osiei sale, determină ziua și noaptea. Acest fapt devenit astăzi o axiomă, a fost învederat de sute de ani de astronomul polonez Copernic.

De și deosebirea principală dintre zi și noapte ar fi ca raportul dintre lumină și întuneric, dar observațiunile făcute aŭ arătat că în timpul întunericului se produc și alte multe fenomene. Lucrul merită puțină atențiune din partea tuturor, cari cred că noaptea e făcută numai pentru somn și odihnă.

Sunt și autori care vorbind de personagiile lor, le plimbă în liniștea senină a nopților pe malul unei ape sau pe șoseaua unei grădini publice, și pun în legătură gîndirea acestora cu diferite note esențiale ale tabloului de noapte.

Soarele e gata să apună. O roșeață de jărătic se întinde

la orizont împrejurul lui și poleește norii său se prelungește pînă peste vîrfurile dealurilor și ale munților depărtați. E o perspectivă atîta de dulce, o panoramă atîta de pitorească contrastul ce ne dă soarele în momentul de a zice : «noapte bună».

Lipsa luminii ne face să vedem, pe seară și mai tîrziu, apărînd în difeeite părți ale cerului puncte luminoase și strălucitoare, care în curînd acopăr firmamentul. De după un deal său la orizont răsare și luna. Pentru sufletele comune această apariție de noapte n'are nimic măreț, nimic de admirat ; pentru filozof și pentru inimile care ard în flacăra amorului de natură, devine un adevărat extaz !

În același timp, pămîntul nu mai păstrează căldura ce soarele i-a dat-o în cursul zilei ; ci o radiază, o trimite către spațiile cerești. Vaporii care se află atunci la suprafață, ridicăți în admosferă de cu ziua, se condensează din cauza răcelii produse și se depun în picături de apă pe corpuri. Ce înduioșare și plăcere pentru ochiul nostru, cînd dimineața vede iarba și florile smălțate cu miș de perle strălucitoare ca briliantul în raza soarelui ! Acest fenomen meteorologic produs astfel cînd răceala e mică, are altă consistență și aspect în timpurile friguroase.

Atunci se depune pe corpuri un fel de fulguleți de ghiață pe care îi numim așa de bine : *brumă*.

De obicei, roua caracterizează nopțile de primăvară în toți și de vară ; pe cînd bruma cade mai ales toamna și iarna. Depunerea brumii în timpul cînd zăpada încă n'a căzut și în genere cînd mugurii dau întii este adesea o nenorocire pentru agricultor, care mai mult de cît toți simte influența ei.

De ce seara, animalele nocturne încep să alerge după hrană ? Ochii lor cu pupile foarte dezvoltate, îi ajută să urmărească și să prinză prada. Intunericul în loc de a le fi în defavor le dau mai multă siguranță.

Atunci es din cuiburii și culcușe, bufnița și cucuveaua,

pisica și leul, care se aruncă în întunericul cel mai mare asupra altor animale. Vampirul din America de Sud, liliacii noștri, ariciul chiar, umblă noaptea după nutriment. Nu știu însă cât de dilatabile ar fi pupilele acestor din urmă animale.

Dintre carnivore sunt unele pe cari noaptea și întunericul le impresionează deosebit. Șiacalul scoate un urlat plângător și de nesuferit care se aude chiar după apusul soarelui. *Hiena* e legendară prin văjjetatul său, cu care înșală pe oameni și pe animale. Lupii și unele mămuțe, adunate în cete, dau adesea concert în timpul nopților senine. De sigur că și lumina lunii, lucrînd pînă la oare-care punct asupra lor le irită și le neliniștește. Ca probă sunt *cîinii*, cari au devenit proverbiali prin «urlatul lor la lună». Lumina lunii are o influență puternică și asupra oamenilor nervoși: le dă turburări în somn și nu pot dormi.

Aceasta ar însemna că dacă o lumină atît de slabă ca lumina reflectată la lunii și la oare-care putere de impresionabilitate; dar ce vor zice despre puternicile raze ale luminii solare? Se știe că acestea lucrează asupra vieții cu o forță mare. Lumina solară silește și pe cel din urmă leneș să se ridice din pat; de aceea, cînd ea încează, ființele organice se repauzează dormind. Puterea de escitațiune a luminii soarelui se deduce ușor, cînd știm că în odăile lipsite de ea și pline de umezeală, avem o înclinațiune grozavă spre somn. Excitantul lipsind, funcțiunile noastre pierd mult și plăcerea de a ne mișca se intrerupe. Pentru a ne convinge și mai bine, să ne gîndim la indispozițiile ce ne aduce întunecimea vremii și tristețea provenită din lipsă de lumină. Decî, precum lumina ne întărește și ne îndeamnă la muncă, pentru dezvoltarea și întărirea organismului; tot astfel și întunericul ne chiamă la odihnă, la repararea puterilor și înlocuirea perderilor. De sigur că aruncăm o parte din viață pe

ferestre, cînd noaptea o facem zi, sau cînd din diferite cauze somnul fuge.

Dintre paseri, privighetoarea iubește tăcerea și vieța de noapte. Iubirea sa pentru natură, pentru tovarăsa lui și-o manifestă prin intortochiatele sale note la a căror auzire tresăltăm de bucurie.

Rîma noaptea ese afară din subteranele sale și depune la suprafață pămîntul înghițit de ea care se transformă în pămînt vegetal. Unii fluturi crepusculari și de noapte, îi vezi rotindu-se în aer cînd întunericul s'a lăsat. Dintre coleoptere, afară de gîndacii de mai, răgăcile care umblă în timpul nopții, se vede *licuriciul*, a cărui fosforescență ne face să-l deosebim din depărtare. În America trăește un fel de licuriciu numit *Piroforul*, care dă o lumină așa de vie, că indigenii o întrebuințează la luminatul colibelor.

Științele naturale esplică faptul că păsările sunt dotate cu vers și altele cu facultatea de a lumina, ca însușiri ajutătoare pentru reproducerea speciei. Paserea cîntă cînd își caută soția, o chiamă și o găsește prin cîntecul său. Lumina licuriciului este ca un far pentru bărbatul pierdut în noapte și-și recunoaște soția ușor, după scînteiat. Buna natură și-a înțeles rolul său.

În legătură cu fosforescența insectelor și cu toate celelalte fenomene fizice, nu putem trece cu vederea spectacolul ce ne dă marea într'o noapte de vară.

Vezi valurile în flacări și crezi că s'a aprins apa. E fermecător de dulce priveliștea mării iluminate feeric și la cîte reflecțiuni nu poate chîema sufletele înclinate spre reverie!

Nu putem uita iarăși flacările galbui ce apar noaptea într'unele locuri, mai ales pe lângă cimitire, biserici, case părăsite și pe cari lesne crezătorii le numesc «*jocuri de comori*». Cîte speranțe deșarte nu dau acestea și la cîte înșelări nu se supune firea omenească!

Sunt pămînturi pline cu materii vegetale, minerale și

maï ales animale, (oase, var, lemne...) în stare de descompunere. Aceste materii prin dezunirea elementelor din cari erau formate lasă liber *hidrogenul fosforat*, un gaz care în atingere cu aerul se aprinde imediat. Aprinderea se face maï bine la umezeală și observațiunile se fac tocmaï cu această ocaziune. Decï, un simplu fenomen himic să nu maï înspăimînte pe nimeni.

* * *

Și în lumea plantelor se petrec la întuneric cîte-va fenomene, unele chiar cu aplicațiunii practice.

Cum vine seara saũ noaptea unele plante își închid florile ; se pare că și ele nu lipsesc de la legea odihnei.

Mimoza Sensitivă, zoreaia, macul și altele. Pe acesta din urmă îl carectirizează frumos poetul «iară macul roș la față, doarme dus pe ceea lume». Alte plante nu se deschid și nu dau miros de cît noaptea. D. Albert Laroche, care mi-a inspirat acest subiect, numește cactușul cu flori mari.

Întunericul împedică vegetalele de a descompune acidul carbonic din aer asimilîndu-și cărbunele și lăsînd liber oxigenul, un fenomen foarte prețios pentru purificarea și înlocuirea aerului stricat. Noaptea însă și plantele dau afară acidul carbonic, din care cauză e periculos de a dormi cu ferestrele deschise unde se află vegetale saũ de a ține în cameră flori multe. Durerile de cap la cei care țin oale cu flori în dormitorul lor nu provin de cît de acolo că funcțiunea respirației nu s'a făcut în mod regulat, ei a fost întreruptă prin prezența acidului carbonic.

Tot noaptea plantele maï primesc materia verde saũ clorofilul ci numai pe cea galbină saũ xantofilul, ba încă multe din ele se pipernicesc și cresc foarte rău în locurile întunecoase. Cartofii de exemplu semnați astfel își întind rădăcinile foarte departe sub pămînt pînă

unde pătrunde o rază de soare. Multe plante la întuneric se înălbesc ; fapt pe care se bazează, și grădinarii spre a înălbi unele plante lăsându-le să se desvolte la întuneric. Ba unele pierd chiar din amărăciunea lor.

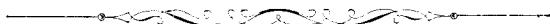
Noaptea plantele cresc în lungime. Diferite cercetări au învederat acest lucru, mai ales la arborii cei tineri, la care se poate observa mai ușor.

Afară de aceste fenomene fizice, chimice, fiziologice observate în natură, nu putem trece cu vederea pe subiectul observațiilor — pe om. Nică un timp nu are mai multă influență asupra lui ca noaptea. Crima și orgiile, anemia și perderea forțelor se petrec în timpul ieii.

Și în tăcerea și liniștea întunericului câtă trudă nu are gândul sguduit de patimi, cu câtă putere nu lucrează conștiința omenească!

Ferice de aceia care cu seninătatea cugetului și în veselie acțiunilor bune, pot să-și procure o dulce pace în brațele somnului.

Grig. Teodosiu.

CUM PUTEM FACE
PE
SURDOMUȚI SA VORBEASCA CU VIU GRAIŪ

DE

L. GOGUILLOT

Profesor la Institutul național de surdomuți din Paris

PARTEA III-a

V O C E A

CAP. III

Folosinta si educatia simtului auzului

Diverse grade de surzenie necompletă. Cum se desvătă de a vorbi surdul necomplet. Folosul educației simtului auzului. Esperiențele lui Itard și ale lui Toynbee. Invățământul *aural* la New-York și la Institutul din Paris. Intrebuintarea tubului acustic cu surzii de al doilea gen.

La început îi puse să perceapă sunete foarte intense, precum acelea ale unui clopot, depărtat puțin cite puțin de urechia școlarilor lui, apoi sunete din ce în ce mai puțin intense, trompeta cea mare de exemplu, în fine flautul, care are mare asemănare cu vocea omului. Numai după această serie de *proceduri preparatoare* el se servi de *cornete acustice*. Prin aceste instrumente, el ajunsă să deosibească între dinsele feluritele elemente ale vorbirii ce școlarul se exercita să reproducă prin citirea pe buze, prin pipăire și prin vorbirea cu sine însuși printr'un tub încovoiat care-i mergea de la gură la ureche. Profesorul îi vorbea într'un tub drept de aceeași lungime ca și cel încovoiat. Din cei trei școlari cu a căror educație particulară se ocupa el, doi ajunseră să audă aproape toate vorbele pronunțate lingă

dinșii, chiar cu voce moderată. Unul din ei însă nu putuse nici odată percepe alte sunete de cit acela al trăsnetului său al clopotelor satului său.

Și Toynbee a făcut educațiunii de acelaș fel cari aũ fost încoronatę de succese neașteptate. Observările publicate de D-sa în această privință sînt cu totul decizive (1). El însă nu întrebunțează citirea pe buze, preferînd, în caz de nevoie, să recurgă chiar la silabisirea vorbelor, cînd ele nu erau prinse bine de școlari.

Putința de a face educațiunea fiziologică a simțului auzului la surdomuți a fost tractată acum de curînd într'un congres de profesori americani care numi o comisie, compusă din domnii Graham Bell, I. Gordon și D. Clarke, ca să studieze cestiunea. Această comisie recunoscă că este de mare folos să se renceapă esperiențele doctorului Itard și recomandă deci întrebunțarea tuburilor acustice cu școlarii cari, în urma unui examen serios, ar fi recunoscuți apți pentru aceste esperiențe.

De atunci, s'aũ format două clase speciale la Institutul de surdomuți din New-York, compuse una de șapte băeți, alta de cinci fete, unde d. H. Currier profesează învățarea vorbirii prin auz, cu tuburi acustice (2). S'a înființat și un ziar special (3) pentru popularizarea acestui învățămînt. Doi dinșcolarii învățați după această metoadă aũ fost prezentați de d. Gallaudet academiei de științe din New-York, în 1885.

«Aceste rezultate alăturate la cele obținute de Itard aũ provocat în Franța dorința culturii și dezvoltării auzului surdomuților. La institutul din Paris s'a in-

(1) Vezi aceste observări *in extenso* în cãrticica D-rului I.-A. A. Rattel: descornets acoustics et de leur emploi, etc.

2) Vezi : *Revue internationale des sourds-muets*, I, p. 54.

3) Numit *Auralist*.

ființat o comisie însărcinată să studieze experiențele lui Itard și ale profesorilor americani 1)».

După cererea acestei comisiuni s'a înființat o clasă specială din școlarii cari au păstrat un grad de auzire îndestulător pentru primirea cu folos a învățării prin tuburile acustice și prin citirea pe buze. Rezultatele obținute au fost încoronate de succes.

Modelul tubului întrebuințat este cel cu două ramuri (fig. 19), permițind școlarului s'audă vorbirea, cind el

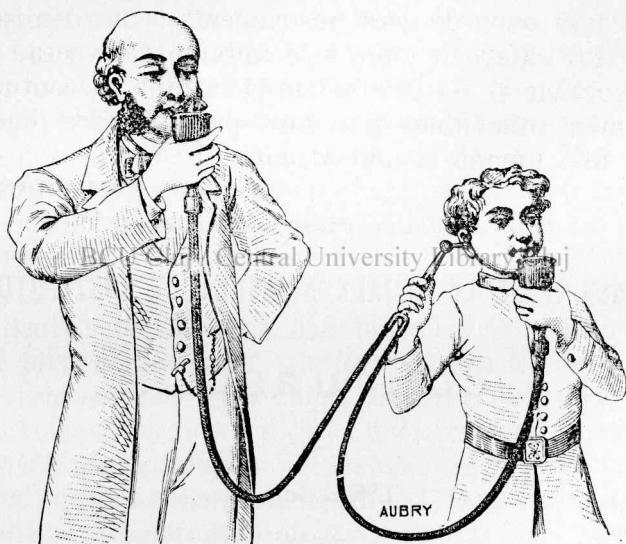

Fig. 19

repetă vorba sau fraza pronunțată de profesor. Astfel greșelile de pronunțare pot fi mai lesnă corijate.

Cind școlarii se întorc din vacanță, ei nu mai aud așa de bine cu tubul; cea ce arată că părinții nu trebuie să-î neglijeze. Ei ar face bine să-și procure asemenea tuburi spre a vorbi copilului lor, cind se află la

1). H. Raymond, discursul citat mai sus.

dinșii pentru cit-va timp. Ei nu se vor adresa unei singure urechi, ci pe rînd cînd uneia cînd celeilalte.

Școalele de surdomuți cu puțini școlari poate că nu vor avea destui copii spre a forma o clasă specială. Totuși profesorul va trebui să se preocupe a descoperi și a instrui apoi în modul arătat aci pe acei școlari al căror grad de auzire va permite acest învățămînt *auricular*.

Învățarea vorbirii cu tubul acustic se poate aplica cu folos numai școlarilor din prima categorie. Ne vom putea însă servi de acest instrument și cu demisurzii de a doua categorie spre a le îmbunătăți vocea, a le fixa vocalele și a-i face să simță ritmul, accentuarea, intonarea, inflexiunea și'n fine spre a le face pronunțarea mai umană și mai plăcută.

Eniu Bălțeanu

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CLASA II DE LA ȘCOALA NORMALĂ DE INSTITUTORI

CONCURSUL I

(din Psihologie)

T E Z Ă

Să se arate raportul dintre : interes, a percepțiune și atențiune :

Prelucrare

1) Interes, plăcerea de a se ocupa, într'un mod special, cu zel și cu voe bună, de un lucru anumit, se numește interes. Interesul se mai poate defini și ca o atențiune încordată și statornică îndreptată asupra unui lucru.

2) Apercepțiunea. Procesul sufletesc, prin care se iaă în conștiință și se asimilează cunoștințele noi împreună cu cele deja vechi, se numește apercepțiune (pricepere),

3) Atențiune. Indreptarea spiritului asupra unui obiect cu scop de a-l cunoaște bine, se numește atențiune.

După ce am dat definiția fie-căriia din aceste 3 stări sufletești, să vedem acum în ce legătură se află, precum și importanța ce are fie-care :

După cum am definit, interesul nu e alt ceva de cât o atențiune încordată și statornică îndreptată către un lucru. De aci se vede, că aceste 2 stări sufletești se află într'o foarte mare legătură una cu alta. De asemenea atențiunea este bazată pe apercepțiune, căci omul, când este atent, caută să-și acomodeze toate organele simțurilor, ast-fel ca să poată apercipia (înțelege, coprinde, pricepe) cunoștințele despre lucrul acela la care este atent ; de aci se vede legătura ce există între apercepțiune și atențiune.

Tot astfel cine-va nu poate să ia în conștiință și să asimileze niște cunoștinți, ce nu-î plac și cari nu-î dovedesc vre-un interes ; prin urmare iată legătura dintre interes și apercepțiune.

Acum să vedem importanța ce o are fiecare dintr'insele :

Aceste 3 stări sufletești aă o foarte mare importanță în învățămînt, căci lipsind una din ele, atunci foarte cu greu sau chiar de loc nu se mai poate face progres.

a) Să luăm de exemplu, că lipsește interesul :

Atunci cum vom putea să facem, ca copiii să înțelege, să apercipieze niște cunoștinți, cart nu le dezvoltă nici un interes ?! Sau cum vor mai fi atenți la un lucru, pe care nu-l înțeleg, de care n'aă nici un interes ?!

b) Să vedem când lipsește atențiunea :

Atunci ori-ce silință de a progresa va fi zadarnică !

Cum se vor interesa copiii de un lucru, la care nu au fost atenți?! Sau cum vor putea apercipia (pricepe) niște cunoștințe, pe care nu le-au urmărit, cu scop de a le cunoaște, cărora nu le-au dat atențiune?!

c) Dar când lipsește interesul și atențiunea, atunci nici apercipiunea nu mai poate avea loc, pentru că apercipiunea nu e alt-ceva de cît rezultatul interesului și al atențiunii! Căci dacă un copil, sau un om are interes de un lucru și caută, să-l cunoască, — îi dă atențiune,—atunci îl și apercipiază numai de cît!

Așa dar: fără interes, apercipiune și atențiune, sau lipsind numai una din ele, progres nu se poate face!

De aci se vede însemnătatea acestor trei fenomene intelectuale!

Stănculescu Vasile

Norm. in cl. II.

LECTIE DE RELIGIE

Ținută în clasa II primară de la școala de aplicație de pe lângă școala normală de institutori din București

$\frac{1}{2}$ oră «Turnul Babel»; $\frac{1}{2}$ oră «Citire din Evanghelie

A) Planul

- I) *Introducere* (a) Repetiția: Potopul.
 (b) Anunțarea.
- II) *Tratarea* (a) Turnul Babel. Resumat.
 (b) Citire din Evanghelie. Resumat.
- III) *Resumat*, IV) *Generalizare*, V) *Teme*

B) Desvoltarea planului

Rugăciunea, Curățenia

I) Ce ați învățat mai în urmă la religie? Să istorisiască despre «Potop»! Înainte! De ce a dat Dumnezeu potopul! Toți oamenii erau răi? Ce i-a spus D-zeu lui Noe, fiind-că era bun? Ce a făcut Noe, fiind-că a scăpat de potop? Vedeți! Toți oamenii trebuie să fie buni ca Noe, că D-zeu nu pedepsește pe cei buni; toți oamenii trebuie să mulțumească lui D-zeu pentru bunătatea sa. Ce credeți voi că s'a întâmplat după ce Noe a scăpat de potop? — Cum s'a înmulțit oamenii din Adam, așa s'a înmulțit și din Noe. Cum ajunseră oamenii înainte de potop? Băgați de samă! Și după potop, au început oamenii să se facă răi, Și D-zeu i-a pedepsit.

Ascultați să vă spun eu cum s'a întâmplat!

II). Din feciorii lui Noe s'a înmulțit iarăși oamenii în scurtă vreme. Dar, cu cât se înmulțiau, cu atât nu mai ascultau și nu se mai temeau de Dumnezeu. Voind să arate pe vecie puterea lor, s'a hotărât să zidească o cetate cumplit de mare și în mijlocul cetății un turn, al cărui vîrf să ajungă pînă la cer. Inchipuiți-vă, c'am

de cîte orî de cît biserica de lîngă scoala noastră? (100 orî). Care din voi ați văzut munții de la Sinaia, etc...? Ei bine, ei voiaă să-l facă mai mare de cît acei munți. In acest uriaș turn, credeaă ei, că vor scăpa de un al doilea potop. Ei s'aă pus dar pe lucru. De la mic plnă la mare, bărbați, femei, copii, munceaă toți și ziua și noaptea.

De la o vreme însă D-zeu ne mai suferind mîndria oamenilor, își zise: «Să le amestece limbile, ca să nu se mai înțeleagă în re dînșii». De odată unii începură să vorbească o limbă, alții alta, fără a se mai putea înțelege între ei. Decî, ne mai putînd lucra, lucrul rămase neisprăvit. Pentru că, la lucrarea acestui turn, s'aă amestecat limbile, i s'a dat numele de «Amestecare», care cu un cuvînt strein se zice *Babel* (Se scrie pe tablă).

După aceasta oamenii, însoțindu-se în cete, cete, s'aă împrăștiat pe toată fața pămîntului.

De atunci s'aă format atîtea neamuri cu limbi diferite....

Băgați de samă! Ce aă făcut oamenii după potop? Cum trebuiaă să se poarte oamenii, fiind-că D-zeu îi pepepsise prin potop? Ce aă hotărit ei să facă? Cum avea să fie turnul? Ce și-a zis atunci D-zeu? Ce s'a întîmplat dar după acea? Cum s'a numit turnul acesta? De ce? Ce aă făcut oamenii după acea? De ce nu i-a lăsat D-zeu să lucreze înainte? Ce fel de faptă era dar aceasta? Aă ajuns ei la scopul lor? Vedeți! D-zeu i-a pedepsit, fiind-că s'aă pus împotriva lui. Ce face dar D-zeu celui ce se împotrivesce? (Il pedepsește). Cum putem zice noi mai frumos aceasta cu cîte-va cuvinte? (*Pe cel ce se împotrivesce, Dumnezeu îl pedepsește*). Se scrie pe tablă! Spune și tu aceasta N! N! Cu toți! (Cor!) Și voi trebuie să ascultați de părinții voștri.

Să povestească cele ce am spus eu N! N!

Ce am învățat pînă acum la religie? Ce învățăm din această istorisire? Cele ce am spus eu se găsesc și în cărțile voastre. Scoateți cărțile 1! 2! 3! Deschideți la pag.... Să citească N! Inchideți-le! Cărțile în bancă 1! 2! 3! Ce-am citit?

Pausa. Se cîntă: «Doamne sfinte lunate» $\frac{1}{2}$ oră. Cum am învățat mai înainte că au fost oamenii după potop? (neascultători). Ce-ați citit voi din Evanghelie? Cum era Isus? (ascultător). Ce știți să spuneți despre el? Să spună N! Băgați de seamă! Să vă spun eu mai departe: Părinții s'au întors în Erusalim și l'au găsit în biserică, șezînd în mijlocul dascalilor și ascultîndu-î. Priviți aici am și eu un tablou! Părinții s'au spăimîntat văzîndu-l. El l'au luat și s'au întors în Nazaret. Scoateți cărțile 1! 2! 3! Se citește de propunător! Să citească N! Despre cine se vorbește aci? Unde s'au întors ei? Unde era Erusalimul? Cum era? Cum se zice în loc de: «neafîndu-l»? (Grija părinților). Cetesce înainte! Ce se spune aci? Unde l'au găsit? Cînd? Ce făcea acolo? Ce erau dascălii? Cum se mai zice în loc de dascăl? Ce făcea el în mijlocul dascălilor? De ce a ramas dar el acolo? Vedeți! ce silitor și doritor de învățături era D-nu Christos! El nici n'a băgat de samă cînd au plecat părinții? Cum era D-nu Christos, fiind-că a ascultat de părinți? Cum trebuie să fiți și voi față de părinții voștri? (*De părinți ascultători*). Cum era el, fiind-că asculta pe dascăli și îi întreba? (silitor). Cum trebuie să fiți și voi la școală? (*Și la școală silitori*). Cum trebuie dar să fie copiii? Spune tu! Cor! Citesce înainte N! Ce se spune aici!

Cum se mai zice în loc de «minuna»? (mira) ce fel de copil era D-nul Cristos, ca să se mire toți de el? Vedeți! Să vă siliți și voi, să știți multe, ca să se mire și alții de voi? Cum se mai zice în loc de: spăimîntat? Inainte! Ce va să zică asta N. (De ce ne-ai făcut nouă

așa mare supărare). De ce-l căutați părinții? De ce a răspuns așa? Cine era tatăl său? Doar noi cum îi mai zicem lui D-zeu? Vedeți! D-zeu era tatăl, și al D-lui Christos și al părintilor săi, și al nostru, așa că D-nul Isus Cr., când a rămas în biserică a făcut voia tatălui său din cer.

Părinților le-a părut bine de înțelepciunea sa. Să citească de la început N!

Ce-am citit la evanghelie? Ce-am mai citit la evanghelie? N! N!

III) Ce-am învățat ora asta? Ce e Turnul Babel? Ce învățătură am scos de acolo? Ce-am citit de acolo? Ce învățătură am scos?

IV. Cum s'a arătat oamenii la Turnul Babel față de D-zeu? Cum s'a arătat D-nul Nostru Isus Christos? Ce-a făcut D-zeu? Ce învățături, mai cunoașteți voi? Cum trebuie să se poarte toți?

V) Pentru lecția viitoare să știți bine cele ce v'am spus eu și să citiți și din carte.

Petre Popescu

Elev anul V Școala de Instructori

TRATAREA BUCĂȚILOR DE CITIRE ÎN CURSUL PRIMAR

I

BUCAȚI DE CUPRINS MORAL

- a) *Naratiuni, basme, fabule s. a. t.*
- 1). Povestire de către învățător.
 - 2). Expunerea de către școlari, la întrebările învățătorului.
 - 3). Citirea expresivă de către învățător.
 - 4). Citirea odată prin cei mai buni, doi sau trei școlari.
 - 5). Citirea *rațională* sau *logică* împreună cu repro-

ducerea părții citite de către fie care școlar în parte ; la fine-stabilirea dispozițiunii bucatii și a ideii fundamentale (morală...).

6). Deprindere în citire (odată sau de 2 ori fără întreruperi), fără întreruperi.

7). Reproducerea bucatii de către școlari.

8). Aplicațiuni gramaticale, ortografice, și stilistice, (în ora de gramatică și de compoziție).

b) *Maxime, proverbi.*

Acestea nu se tratează în șirul observat în carte, ci după cum stau în legătură și între ele și cu învățămîntul general.

1). Ca punct de plecare servesc bucăți de citire deja făcute, ca parobole, fabule, istorisirii și întâmplări biblice și din viața zilnică.

2) Deducerea și formularea sentinței ; scrierea lui caligrafică pe tablă.

3). Analiză reală și rațională, făcută în formă dialogică.

4). Aplicarea-î practică.

5). Generalizarea sau sistemizarea, cu alte sentințe analoage.

6). Memorizare.

7). Deprinderi limbistice. Mai ales stilistice și caligrafice.

Materia de caligrafie să fie formată exclusiv din asemenea sentințe și maxime, în cit caetul de caligrafie al fie căruî elev, la finele fie-căruî an, formează cartea lui de «aur».

c) *Bucăți de cuprins istoric.*

1). Conversație prealabilă asupra persoanei or a întâmplării respective. Conversația aceasta coprinde :

a) Explicarea *intuitivă* a persoanei sau a întâmplării.

b). Expunerea întâmplării : c) Resumarea cuprinsului esențial de către elevi, la întrebările învățătorului.

2). Citirea de model a învățătorului. Bucățile mai

lungi se citesc parte cu parte, împărțire făcută pe baza dispozițiunii bucății.

3). Citirea, după pericope, de către școlari; analiza rațională și limbistică (gramaticală, ortografică).

4). Citirea cursivă.

5). Reproducerea liberă a bucății întregi de către școlari; caracterizarea personajilor principale și scoaterea în relief a ideii fundamentale.

6). Aplicări stilistice și gramaticale.

Notă. Bucățile cu *formă poetică* se tratează în asemenea mod; numai că după explicarea coprinsului în clasa a III se dau scurte notițe biografice asupra autorului și învățătorul mai citește odată expresiv bucata înțeleasă de către școlari, în clasa IV se dau și niște elementare lămuriri asupra formei limbii. Aci se spune școlariilor, ce va să zică *vers*, *strofă* și *rimă* (masculină și feminină) și, ca aplicări, transformă poeziile în *proză*.

II.

BUCAȚI DE CUPRINS REAL.

Toate bucățile de cuprins real se citesc după ce materia respectivă s'a făcut deja în ora studiului, căruia aparține.

a) *Bucăți de cuprins din istoria naturală.*

1. Conversație intuitivă prealabilă, pe baza unui produs preparat, a unui tablou, a unei comparațiuni, scoaterea în relief mai ales a notelor caracteristice (modul de viațuire, raportul cu omul etc.)

2. Citire de model, în cl. I și II de către învățător, în cl. III și IV de către cei mai buni doi sau trei școlari.

3. Citirea cursivă de către școlari cu explicări relative (a unor vorbe poate mai puțin familiare copiilor);

reproducerea părții citite de către fie-care școlar; dispoziția bucății.

4. Citirea pînă la dexteritate.

5. Reproducerea liberă a bucății întregi de către școlari.

6. Aplicațiuni limbistice (de stil, gramatică, de ortografie).

b) *Bucăți de cuprins din fizică și chimie.*

1. Intuirea aparatelor.

2. Experimentul în fața copiilor.

3. Resumarea materiei făcute la întrebări.

4. Citirea de model cursivă.

5. Citirea, după pericope, de către mai mulți școlari cu explicarea vorbelor neînțelese. Dispozițiunea bucății.

6. Citirea fără întreruperi pînă la dexteritate.

7. Resumarea liberă a bucății de către școlari.

8. Aplicațiuni limbistice (de stil, de gramatică, de ortografie).

c) *Ghicitoarea*

1. Conversație prealabilă asupra cercului de intuire de unde-i luată materia ghicitoarei.

2. Citirea de model a învățătorului.

3. Citirea-logică cu explicarea înțelesului fie-cării propozițiuni. Aci se cîntă și se explică ființei simbolizate fie-care notă în parte și, pe urmă toate împreună.

4. Citirea pînă la dexteritate.

5. Memorizarea.

6. Aplicațiuni limbistice.

d) *Bucăți de cuprins geografic.*

1. Pe baza hărții sau a unei schițe făcută pe table învățătorul face conversația prealabilă. În aceasta aduce în legătură materia din bucata de citire cu materia deja cunoscută de la învățămîntul geografic.

2. Citirea bucății întregi prin învățător; iar în cl. III și IV prin doi, trei școlari mai buni.

3. Citirea după pericope cu explicări eventuale și reproducerea părții citite de către fiecare școlar; dispozițiunea bucății.

4. Citirea fără întreruperi pînă la dexteritate.
Reproducerea liberă a bucății întregi.

6. Aplicațiuni limbice (de stil, ca comparațiuni între popoare, între produse etc.)

V. Gr. Borgovanu.

STUDII DE PSIHLOGIE APLICATA

CARACTERIZAREA ELEVULUI P. C.

(de la școala de aplicație de pe lângă școala norm. de institutori).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

I

Natura ca factor educativ.

Intre cei dintîi factori care au o înfrurire directă asupra omului este natura și anume: *natura internă* și *externă*.

Prin natura internă nu înțelegem alt-ceva de cît individualitatea, însușirile și particularitățile ce caracterizează pe fie-care om.

Mare este influența ce o exercită asupra omului natura internă, căci toate felurile de însușiri bune sau rele, individuale fie-căruia, cum d. e. ar fi: o constituție viguroasă sau slabă, un temperament sanghin, choleric, sau flegmatic, obicinuia stări și predispozițiuni către boli, stări intelectuale și morale dezvoltate ori puțin dezvoltate, nu numai că aparținnd fie-căruî individ are înfrurile cele mai mari în întreaga lui viață, dar chiar efectele lor se transmit prin ereditate de la individ la

individ, așa că viitoarele generații născute din indivizi cu bune calități se vor putea și ele bucura în oare care grad de acele însușiri, și invers.

În virtutea naturii interne particulare fie-cărui om, fie-care va lucra după însușirile ce le are ; cu alte cuvinte fie-care va ajunge către idealul ce 'l țintește proporțional cu ale sale calități. Negreșit că scopul tuturor oamenilor ar fi ca toți să ajungem la idealul perfecțiunii¹⁾, dar nu fie-care se va apropia în acelaș grad de acest ideal, tocmai datorită naturii interne care diferă de la om la om.

Alt-fel va proceda d. e. un om viguros, cu un temperament coleric, nedispus către nici o boală, dotat cu facultăți morale și intelectuale bine dezvoltate, de cît un altul cu toate aceste calități slăbite, spre ajungerea scopului vieții. De aci reese acele diferențe de idei, deosebiri de constituțiuni, temperamente, predispozițiuni către bine sau rău, care transmițindu-se prin ereditate din tată în fiu, vor face ca nici odată nu vom ajunge cu toții să fim dotați cu aceleași însușiri în aceleași proporțiuni.

Aș putea să dezvolt mult înțurirea ce o exercită natura internă asupra omului, dar m-am propus să stăruiesc în deosebi asupra influenței celei exterioare.

Natura exterioară nu este de cît tot aceea ce ne înconjoară. Înțurirea ei se arată prin efectele ce se resimt asupra omenirii, efecte datorite influenței agenților săi cît și în parte a pozițiunii ce ocupă fie-care localitate pe glob.

Cel mai principal agent este *aerul*.

Aerul este primul element cu care se pune omul în contact imediat ce se naște. După cîte-va respirațiuni

1) După cum a zis Mîntuitorul : «Fiți perfecți precum tatăl vostru din ceruri perfect este».

capacitatea pulmonară începe a-și relua un volum mai mare, a se întări și cu timpul a prinde oare-care rezistență, și ast-fel continuând, întreține veșnic schimbul de gaz necesar dezvoltării omului.

Diferite medii de aer influențează deosebit asupra organismului. Nu e nevoie să arăt aci această influență în detaliu, de oare-ce intră în domeniul altei științe.

Țin să spun că odată începută respirațiunea, oxigenul se fixează în globulele roșii ale sîngelui și de aci începerea și dezvoltarea funcțiunilor nutrițiunii și circulațiunii, care sunt cu atît mai mari cu cît respirațiunea e mai activă. Nutrițiunea întreține viața omenescă, în virtutea căreia omul crește și se dezvoltă conform legilor naturii.

Așa dar toată suflarea animală fără aer nu poate trăi și ca atare nici există.

Alți doi agenți naturali cari au un rol foarte important în dezvoltarea omenirii sunt: *Lumina și căldura*. Acolo unde acești agenți se manifestă în proporțiuni moderate, toată opera D-zeească se arată în floarea și perfecțiunea sa. Omul și pămîntul cu tot ce crește pe el, se arată în plina lor dezvoltare.

Știința a demonstrat că omul lipsit de lumină și căldură destulă, se dezvoltă cu f. mare greutate, din cauză că absența acestora (de lumină și căldură) slăbește în mod simțitor cele 3 mașini ale corpului.

De aci și condițiunea igienică de a se așeza casele în o așa pozițiune, ca cel puțin odată pe zi să le bată razele solare.

Presiunea aerului, producerea electricității, a ozonului, vînturile, precum și cele-alte fenomene naturale, nu trebuiesc pierdute din vedere, căci fie-care își are partea lor de înrîurire asupra omenirii.

Dacă aș dezvolta influențele acestor fenomene ar tre-

bui să fac un curs de igienă; de aceea mă mărginesc a le aminti numai.

Natura une-locuri se presintă mai avantajoasă, alte locuri foarte aspră, și aceasta datorită înfruririi agenților seî cît și poziției ce ocupă fie-care localitate pe glob. Din aceste puncte de vedere globul se împarte în trei climate: Voi arăta cum se presintă natura în fiecare din aceste climate, cum influentează agenții seî, precum și care sunt efectele ce se resimt din cauza acestor agenți asupra omenirii din aceste pozițiuni, cari rezultate ne vor da o idee clară despre înfrurirea și efectele bune sau rele făcătoare ale naturei asupra omenirii.

Clima caldă.

Populațiunile din această climă sunt bine făcute în privința fizicului și se dezvoltă foarte de timpuriu. La o vîrstă ca a noastră de 21 ani, în acele locuri sunt desvoltați la 16 ani.

Din cauza marii călduri temperamentele nervoase și biloase predomină.

Natura e foarte darnică ¹⁾, așa că totul se așteaptă de a gata, de aci rezultă că indivizii se caracterizează prin nepăsare, lene, n'au cea mai mică inițiativă în lucru, nici o rezistență de forțe spre a opri forțele naturei întru cît acestea sunt vătămătoare. Predispuși către contemplațiune.

Ca rezultat este că omenirea aci a rămas în stare de sălbătăcie pînă azi.

Cu totul contrar se întimplă în clima polară: avarițiunea naturei, rezultat al asprimei agenților ei, face ca nici o manifestațiune în bine să nu ni se arate. Oamenii ca fizic sunt mici, striviți de natură, pitici pînă

1). Natura e așa de bogată, și produțiunile naturale sunt așa de dezvoltate în cît ni se spune că pe trunchiul arborilor tăeți se dau jocuri unde asistă foarte multă lume.

la oare-care punct ; ca caracter blnzi, strani, cu o limbă aspră datorită naturei din acele locuri. Productele naturale f. puține și am putea zice de loc, așa că toată viața și activitatea acestor populațiuni se concentrează. În agonisirea hranei și în căutarea mijloacelor spre a se sustrage de intemperiele atmosferei, așa în cît nu le mai rămîne nici cel mai Mic timp pentru lucrările propriu zis civilisatoare.

III. Pentru populațiunile din clima temperată natura a fost mai favorabilă. Agenții săi a lucrat și lucrează temperat, în fine toate fenomenele se fac cu gradațiune nu brusca ca în cele-lalte clime.

Indivizii ca fizic sunt bine făcuți în totul proporționali, activi, predispuși către muncă ; aci natura nu le dă totul de agata, așa în cît fie-care trebuie să desfășure stăruință și activitate spre a-și cîștiga cele necesare.

Contrar celor din clima caldă, la care am văzut că nu au nici cea mai mică inițiativă în lucru, aceștia caută toate mijloacele spre a se opune forțelor naturei și a micșora efectele lor. Predispozițiunea lor către lucru, activitate și stăruință, plus încă o natură mai avantajoasă prin lucrarea moderată și gradată a agenților săi, a făcut ca aci civilizația să ia proporțiuni mari și să meargă cu pași repezi spre înălțare.

Ca o dovadă are de influența ce a exercitat și exercită natura prin agenții ei, înrăurire care depinde în parte și de la pozițiunea ce fie-care parte ocupă pe glob, avem înaintea ochilor contrastul isbitor dintre Occident și Orient.

Asprul ger sau arșița cea mare, lipsa totală sau prea mare de avuție a produselor naturei amortiră activitatea popoarelor orientale, pe cînd clima cea moderată și sănătoasă a Occidentului precum și calitățile pămîntului, escită pe oameni la lucru atît fizic cît și in-

telectual, așa că de-și civilizația se concepu la orient în curînd se stinse, pe cînd la occident s'a dezvoltat cu energie, și merge după cum am mai spus cu pași repezi spre înălțare, spre progres.

Negreșit că ar fi trebuit de insistat la fie-care climat de conformațiunea solului: adică de munții, platourile, rîurile, peninsule, insule, avantajele de comunicație naturală cu statele de prin prejur, căci și acestea intră tot în domeniul naturii exterioare și influența lor e deosebit de mare.

Ca exemplu ne spune istoria că în Asia Sudică: variația locului, prin rîurile cele multe și mari, prin platouri cu o climă mai moderată, și abundența produselor animale, vegetale și minerale, nevoiră pe om a trăi alt-fel ca în nordul și centrul Asiei. Ca rezultat avem că tradițiunile cele mai vechi aci pun începutul agriculturii, comerțului și industriei, a credințelor religioase, a societăților civile.

Am mai putea cita și Grecia care bucurîndu-se de climată moderată și plăcută, precum și de o pozițiune avantajoasă de a comunica cu cele-alte state civilizate din anticitate, (prin mulțimea de insule, peninsule și mări ce o înconjoară) a făcut ca să devie centrul activității, al științelor și artelor.

Din toate acestea expuse deducem că natura exterioară influențează foarte mult asupra dezvoltării omnirii în general.

Vorbînd în special de partea care ne interesează pe noi, putem zice că natura este dicționarul enciclopedic de unde culegem toate cunoștințele noastre.

Ea este acel laborator vast al produselor naturale pline de variații, frumuseți, ordine și armonie, și pe care ni le pune la dispozițiunea noastră.

Dacă natura este așa de bogată, variată, frumoasă, perfectă, dacă ea ne pune totul la dispozițiunea noas-

tră, dacă într'insa totul se face în virtutea unor legi fixe și nestrămutate, misiunea omului, ca rege al ei, este să profite, și să o exploateze în folosul său; însă înainte de a fi exploatată trebuie să o cunoaștem în tot complexul ei, să-i ascultăm și să-i studiem legile după care se efectue fenomenele sale, și în urma acestora numai, având deplină cunoștință și fiind în destul ascultată și înțeleasă, putem să o exploatăm în folosul nostru și zicătoarea lui Bacon trebuie avută în vedere aci: «*Natura numai prin ascultare se învinge*».

Spre scopul acesta noastră învățătorilor a căror misiune este să educăm și să învățăm, ne este dat să o facem cunoscută elevilor; și în adevăr cu ce te poți servi mai bine, cu ce altă producțiune de cît naturală dezvolti o mai mare bucurie, frumusețe, armonie, ordine și cu deosebire atențiune, decît atunci cînd te prezinți în fața elevilor cu un produs al naturii pentru a face învățămîntul intuitiv? Jacotot zice că: «*Succesul instrucțiunii atîrnă de la succesul atențiunii*». Avîndu-se în vedere dar acest adevăr, putem spune că prin nimic alt-ceva nu poți dezvolta mai mult atențiunea copiilor decît prin perfecțiunea, frumuseța și variația productelor naturale.

Legile sale să ne servească noastră dascălilor, ca o normă în procedările noastre la învățămînt, după cum zice marele pedagog Comenius: *Învățămîntul să fie natural*.

Natura este aceea care a dezvoltat și dezvoltă în noi învățămîntul frumosului, al sublimului, al armoniei și ordinei perfecte.

În adevăr, ca dovadă putem cita popoarele din apropiere de ecuator, la care găsim sent. frumosului dezvoltat prin producțiunile lor proprie, așa d. e. Cînd privim vasele Egiptenilor, ale Chinejilor, Indienilor, vedem combinația de culori de o frumusețe uimitoare.

Apoi vestitele covoare ale Persilor, Belucistanilor și Afganistanilor, cu deosebire cele numite de Bukara, sunt renumite prin frumusețea lor și ne miră cum asemenea popoare au putut să facă asemenea lucrări la privirea cărora simți căldură, și ochiul e răpit la privirea lor.

Apoi lucrările italiene, franceze, germane, spaniole ne sunt tot atâtea probe zdrobitoare că natura prin frumusețea și varietatea culorilor, și perfecțiunea producțiilor sale, a inspirat și ne inspiră simțimintul frumosului și al sublimului.

Nu mai puțin și noi Români putem trece între popoarele cu sentimentul frumosului și al coloritului.

Vedem oamenii de la țară, acei care n'au fost influențați de falsul murdar al orașelor că fac niște lucruri așa de frumoase ca culoare, ca scoarțe, etc. unde de cele mai adese ori vedem pe un fond alb pornind diferite culori, așa fel legate în cît se prezintă frumos vederii.

Hainele lor de asemenea albe, luminoase ne dovedesc că au dezvoltat gustul frumosului.

Odată cunoscută bine natura, cu alte cuvinte intrînd în cunoștința legilor ei în virtutea cărora se efectuează totul, se înlătură superstițiunile, și începe a se desvolta în om o meditațiune mai serioasă, o aprofundare mai mare de gîndire care îl conduce la existența unei ființe supreme, a acelei ființe care nu poate să fie de cît perfectă de oare-ce toate ale sale creațiuni nu aurt de cît perfecte.

Așa dar, omul prin observațiunea naturii, prin pătrunderea în secretele ei ajunge la cunoștința, adorațiunea, iubirea și mărirea creatorului și văzînd că D-zeu a cărui imagină perfectă este el (omul) l-a preferat înaintea tuturor creaturilor sale, punîndu-î totul la dispo-

sițiunea sa, i se umflă inima de bucurie și de respect către D-zeu.

Natura cu creaturile sale atât de perfecte și frumoase, dezvoltă în om stăruința către imitarea producțiilor sale; căci omul își pune toată voința și activitatea sa spre a se apropia cel puțin de lucrările sale. și cu cât lucrează mai mult cu atât vede că este în imposibilitate de a ajunge perfecțiunea lucrărilor naturale, și astfel el adoră și admiră pe D-zeu cel perfect, și își simte inferioritatea sa față de el.

Voința este unul din factorii principali pentru dezvoltarea progresului, și atingerea scopului vieții: *caracterul moral*; natura tinzând spre dezvoltarea acestui factor principal, vedem cât de mare și binefăcătoare este înfăptuirea ce exercită natura cu toate operele perfecte create de D-zeu.

Resumat. Natura influențează asupra *fisicului* omului prin agenții săi: aer, căldură, lumină; asupra *inteligenței*, punându-i la dispoziție un bogat material de cunoștințe; asupra *moralului*, escitându-i voința, care este baza progresului și ridicându-i mintea și inima la adorațiunea lui D-zeu.

G. G. Petrovič

moralist în clasa V a școlii normale de institutori

INSTITUTUL «IOAN OTETELEȘANU»

D-nul Ioan Calenderu, Administratorul domeniului Coroanei, ne-a trimis o broșură în 4° de 80 pagini, în titlul: «*Institutul Ioan Oteteleșanu*», *Acte relative la fundațiune și oryanizare, 1876—1894.*

Aci e vorba despre școala de fete orfane ce s'a înființat, toamna aceasta la comuna Măgurele, din județul Ilfov, departe de București, la o jumătate poștă.

Deschizând această broșură vedem portretul lui Ioan

Otteteleşanu, apoi vine Testamentul lui, din 1876, prin care dispune «facerea unui institut de fete romince, cărora li se va da o creştere şi educaţie de bune mame de familie, fără pretenţie saŭ lux ; prisosul ce va răminea după budgetul anului, se va capitaliza spre a se da zestre acelor fete cari nu va fi nici mai mult nici mai puţin de cit două sute de galbeni uneia». Apoi, între altele, acest testament lasă de administratori pe d-nii I. Cimpineanu şi Ioan L. Calenderu, adaugind că dacă vre-un neam atăca acest testament, atunci toată averea sa va trece direct d-lui I. Calenderu care va binevoi să îndeplinească dorinţa testatorului, înfiinţind menţionata şcoală.

Mai multe neamuri ale familiei Otteteleşanu atacind testamentul, D-l I. Calenderu a fost pus de justiţie în posesia întregii averi a testatorului, după care d-sa a înfiinţat în toamna aceasta şcoala prevăzută în testament. BCU Cluj / Central University Library Cluj

Am vizitat localul acestei şcole, aşezat în mijlocul unei grădini, mare de 30 de hectare şi l-am găsit demn de văzut.

D-nul Calenderu ca să asigure mai bine existenţa şcolei, a donat toată averea în cestiune Academiei romine, în Aprilie 1893, cu condiţia ca să se respecte voinţa testatorului.

Academia la rindul ei a ales o comisie din sinul ei, compusă din d-nii I. Calenderu, D. Sturdza, I. C. Negruzzi şi V. A. Ureche. În broşura de faţă se văd toate actele şi documentele acestei instituţiuni, precum şi programele, inaugurarea şcolei la 6 Octombrie 1894 cu discursurile pronunţate atunci, etc. etc., apoi la sfârşit se vede fotografiată şcoala de trei ori în ziua inaugurării cu toată lumea care se afla de faţă.

E. B.

REVISTA «LUMINA PENTRU TOȚI»

PARTEA LITERARĂ-ȘTIINȚIFICĂ

Palavre din cărți. — Vindecarea boalelor cu apă rece.

Unchiul și nepotul.

Vai de mine, nepoate; dar, ce-ai pățit să umhli dis-cult, cu picioarele goale, prin iarbă? Cine a mai po-menit ca un tinăr de neam, om învățat și tot odată mare funcționar să facă una ea asta? Mache, dragă nepoate, iubitul meu, vai! ce nenorocire a mai dat peste noi? Tu care ai învățat carte și prin țări streine, tu, magistratul laudat de toți, cum se poate să afunghi în halul ăsta? Ce ți-a venit? Ori ai băut vr'o buru-iană rea? Spune-mi, te rog scumpe M., neprețuitul meu nepot, spune-mi ce înseamnă asta, căci mi se rupe inima, cind te văd alergind ast-fel prin grădină, fără ciorapi, fără nici o încălțăminte. Ce-ar zice lumea, ce ar zice chiar servitorii casei, dacă te-ar vedea în starea asta? Te văitai că suferi de stomac, acum o să te bolnăvești și mai rău. Dacă mă iubești, dacă mai ții la mine c.t. de puțin, oprește-te și te încălță. Așa vorbea boer Costache Dringu, om bogat și cu pretenții de nobleță.

— Așteaptă, unchiule, un moment, zise nepotul, oprindu-se din alergarea pe iarbă verde și încălțându-se repede, fără să-și șteargă măcar picioarele de ume-zeală, ci luindu-și numai cu mîna nisipul și firele de iarbă ce-î atirnav de picioare. Apoi, îndată ce se încălță, nepotul o rupse din nou la fugă prin grădină, însă de astă-dată nu pe iarbă, ci pe o potecă uscată, acoperită cu piatră. Alergarea pe această potecă dură ca 15 minute. În timpul acestei alergări pe potecă, ne-potul rugă în cite-va rinduri pe unchiul-său să se ducă în casă, dar unchiul nu se mișcă din loc, neliniș-tit de sănătatea mintală a nepotului său.

Aide, în casă, zise nepotul, cind își termină cursa.

Unchiul uitîndu-se lung la el, începu să-și misce

picioarele mecanicește, fără să știe ce face, privindu-și fix pe nepoțel de sus pînă jos.

— Ce, unchiule, ori crezi că am innebunit, întreprupse Mache.

— De, ce să zic? Nenorocirea vine iute ca gindul, respuse boer Costache, cu totul zăpăcit.

— Fii pe pace, nene Costache, că sunt în toate mințile, reluă Mache. Dacă alerg astfel în fie-care zi de cite trei ori, aceasta o fac tocmai ca să mă vindec de stomac și de intestine- Iacă opt zile de cînd fac aceasta și mă simt cu totul altul: nu mă sufer de nimic: nu mă mai doare capul, am poftă de mincare. nu mă mai supără nici stomacul nici intestinele, și nici picioarele nu-mi mai inghiață. Vezi deci că nu sunt de loc smintit.

— Dar, de unde ai mai aflat și asta? Ațiția doctori mari la cari furăm împreună, pe la Paris, Viena, Berlin, nu-ți spuseră nimic despre acest leac; de unde ți-ai iscodit asta?

— Ei, unchiule, sînt citi-va ani, de cînd tot auziam de minunea asta, dar nu-î dam nici un crezămînt, pînă săptămîna trecută, cînd revăzui pe amicul meu V. care suferia mult mai rău de cit mine, că se întoarse din concediū, sănătos, voios și imputernicit. El fusese în Bavaria, la Woerishofen, unde un popă, anume S. Kneipp, vindecă toate boalele numai cu apă rece. Amicul meu îmi dete sfatul să fac cea ce mă văzuși că făceam, mi-aduse chiar o carte făcută de acel popă, altă carte făcută de Kuhne, un discipol a lui Kneipp. Le citii repede și pusei pe dată în practică sfatul care mi se păru mai lesnicios, căci ei dau și alte sfaturi, și îți spui, în credință, că mă simt ca născut din nou și aceasta numai după șapte zile de cură. Uită-te la fața mea și vezi dacă nu mă găsești schimbat.

— Este adevărat că te gălesc mult mai bine după față, respuse boerul nostru. Va să zică apa rece poate vindeca o astfel de boală?

— Ce? crezi oare că numai boale de felul celei de care suferiam eu se vindecă prin cura de apă rece? Te rog, ia uită-te numai la tabla de materii a cărții lui Kneipp și vezi cite clase de boale se pot vindeca cu siguranță prin metoada lui Kneipp. Și zicînd ast-fel

Mache deschise cartea la sfârșit și citi : boalele oaselor, boalele articulațiilor adică reumatismele, boalele mușchilor, boalele pielii între cari se numără 11 feluri (scarlatina, erizipelul, eczema, variola, rîia, buboale, etc.), boalele singelui, ale creierului, ale nervilor, ale ochilor, ale urechilor, ale nasului, ale gîtului, ale plămînilor, ale inimii, ale stomacului, ale ficatului, ale rinichilor, și în sfârșit boalele tuturor părților corpului.

— Ei bine, dar popa acela este un adevărat făcător de minuni, dacă va fi cu puțință tot ce scrie el, întrepruse unchiul.

— Că sunt adevărate cele scrise, nici nu măi poate fi indoială, respuse Mache, pentru că mulțimea nenumărată care aleargă la dînsul și se întoarce vindecată este proba cea mai invederată. Și apoi el nu este pretențios, căci dă consultațiile fără să pretindă un preț fix, ci lasă la voința fie-căruia să-î dea cit vrea, încă celor lipsiți de mijloace le dă el însuși întreținerea și locuința în ospiciul său. Ceva mai mult, îndeamnă pe toți medicii ca să înființeze prin țările lor asemenea stabilimente, și în Germania, Austria, etc. s'au și înființat multe asemenea stabilimente.

— Să-î dea D-zeu sănătate și viață lungă lui Kneipp, respuse coconu Costache, că îndată ce voi putea, am să mă reped și eu la dînsul, ca să mă vindece de necăciunea asta care mă omoară. Da încă să ducem și bietu văru-tău Mitică, care se topește d'a'n picioarele și tușește de ți se sfășie inima, cînd îl auzi.

— Și eu m'am gîndit la dînsul, zise Mache. numai de n'ar fi prea târziu, fiind boala prea înaintată ; căci, în acest cas, popa Kneipp nu vrea să măi primească pe un asemenea bolnav. Am însă speranța că-l va primi, de oare ce Mitică n'a pierdut pofta de mîncare și nu asudă mult ; de acea, la vară, să mergem cu toții la Kneipp, să nu măi pierdem timp.

— Așa să facem dragă Mache ; dar să-ni dai și mie cartea lui Kneipp ca s'o citesc, de și nu prea pricep așa bine franțuzește.

— Cu plăcere, unchiule.

ENIU BALTEANU.

DIN SACUL CU SUFERINȚE

CADOU DE ANUL NOU

«O venit ceasu. Nu măi merge. Trebuie s'o curmăm odată «cu profiserașu ista. Năduvurile ce ni face sporesc în fie-care zi. Nu eraŭ par'că deajuns cele măi de 'nainte, acum «ne face afturi din ce în ce măi gogonate ! De-o pildă în «ziua de sfîntu Neculaŭ, o zi ca acea, odată numai pe an, «ne duserăm de la biserică lume multă la crîșmă, ca să «măi *cinstim*. Acolo dă ! ca romănu, unu una, altu alta, «păharele s'o'nmulțit, ajunsesem de trăgeam la musteață «rachiŭ cu sîngeaca ! Și popa posnaș, dacă-ŭ om detreabă, «dacă-ŭ sînge din sîngele nostru, o ține furcă 'nainte... «ba cînta la păhare și la urmă termina cîntînd bisericeste : «Cine nu l-a bea...a de dușcă, să moa...a...a...ră de «pușcă...ă...ă», uitase crucea pe o laiță, pătrahiru era de «găt la un flăcăŭ și jucaŭ cu toțîi lucru mare. Intr'amurg «eacă trece și dihania de profiser p'acolo. Cum l'am zărit, «am eșit înaintea lui. L-am poftit. L-am rugat să ne facă «cîntea ca să bea măcar o oală de vin, dar degeaba. Se «svîrcolea ca peștele și l-am scăpat. Ne-o spus că se duce «în sat, fiind că o auzit că cutare e bolnav. Par'că-ŭ dof-tor !...

— «D-ta, moș Gheo..., îl trağî la masă, și el se duce sub masă, din coadă de cal stă de mătase, n'am văzut încă».

— Păi bădica Petrachi are boŭ, are casă, are masă, are copii, are gospodărie, are... îi frunțașu satului și tot nu ridică nasu așa sus. Incolo ce vrei : popa, primariŭ, no-

tariu, preceptoriu toți-s d'ai noștri. Oamenii cum se cade, dar nu mofturoși d'aieștia, care nu vor să intre în crîsmă, de frică ca să nu le cadă galoanele. Hei poftim, veneticu de profiser, nici tu masă, nici tu casă, nici tu gospodărie... hm... un surtucel și altă nimic și cu nasu de ceară. L-om face noi om de treabă. Ursu nu joacă de voe. Ori a bate-n struna noastră, ori 'l trimetim într'un sat cu oamenii proști, unde poate să facă flori, nu la noi car. suntem deștepți. Hai să ne unim. Să reclamăm. Să spunem verzi și uscate, hai!

— Un lucru însă, ne trebuesc oameni, cari fură și jură; oameni, de cei cărpănoși, cari să minince foc, cari să roadă ghiața la o ispecție.

— Hei, moș Gheo..., digeaba ești bătrîn, ești și-s omul. Fă d-ta hertia și ești și-s martoru cel mai mare. Ești am un băet care merge de patru ani la școală, îi în glasu al patrulea. Merge bine, nu pot să zic, să duce cu drag la școală; de multe ori nici nu minince dacă nu-i fasolea fiartă ori mămliga gata.

— Apoși, dacă-i spune așa nu-i bine; las c'om găsi alți martori.

— Hei... stăi, moșule, nu te grăbi. Incepu se face oțetu. Ești am să spun lui Vasilică: măi, dacă te-a'ntreba cine-va, poți ceti? tu să zici: nu..., poți serie? — nu. Ai carte? — nu. Ai caet? — nu. Știi rugăciuni? — nu.— Auzi? In ce glas ești? pe al cincelea glas am plecat! Și n'ai avut cărți nici odată? — nu. Da'n traistă, ce ai? — O carte de la nănașu. Incolo să zici tot nu. C'apoși vai de steaua ta, dacă nu mi-i asculta, răule, am să te sdrobesc în bătae.

Ș'apoși las că-l pun ești la cale, plină atunci îl învăț pe derost ca tatăl nostru pe Vasilică.

— Bun, bun, mă miram ești să nu sameni tatătău, bre Ștefănașe. Numai el le turna de par'că erau scrise. Dacă am mai găsi unul ca tine, am face, tătucuță, o treboară

de ȳ-ar merge vestea ca de popă-tuns. L-am trimete pe pustii cu oala 'n cap pe dom profiser.

— Aoleo mfnca-te-aş... dacă-ȳ vorba să facem o hirtie la vodă..., la căprariu..., la subprefectu ȳl mare... şi eũ mă fac *mascur* contra profiserului şi eacă de ce: tetea avea un *danciũ* pe care l-a dat la şcoală cu scop ca să-l facă bulebaşă ȳgănesc. Ce să vezi? Gavrilă prinsese a rupe la cetanie, se făcuse bunişor, dar uitase obiceiurile lăstate cu limbă de moarte de Dediu. De la o vreme încoa nu măi fura, nici batir o găină, cu toate că altă dată ştergea boi şi cai. A aflat tetea că profiseru stricase Danciũ, ȳ-a eşit înainte şi-a dat o sftntă sudalmă de nu se măi poate spăla nici cu apa Prutului; iar pe Gavrilă l-a uns cu gârbaciũ pe spate şi acu, dacă n'aş grăi într'un ceas răũ, s'a dat la brazdă. Fură de la toată lumea, ba chiar de la profiser a adus doă gĩşte a sară. Şi d'aia am prins pică pe ȳl şi măi duc eũ singur-singurel la Măria Sa... la Prefectură... la cine o fi făcută hirtia şi pot să spuĩ chiar că m'a bătut profiseru. Ha! Nu-ȳ bun?

— Foarte bine, măi ȳigane, numai să fiĩ d'aĩ noştri că ȳ-om da ce'ĩ cere. D'acum avem doĩ martori, haideȳ oamenii bunĩ la notar să ne scrie suplica.

— Da, eũ adică, nu plătesc nici cĩt o ceapă degerată? Orĩ nu mĩninc sărat? Hm!... mă pun şi eũ martor şi dacă nu vă va plăcea să nu-mĩ ziceȳ pe nume.

Eũ am un băet la şcoală şi merge, nu pot tăgădui (că mă vede cel de sus) bine de tot, dar nu-mĩ plac ochiĩ profiserului. Eacă era celalt, de, era altfel de lighioaie de om, cĩnd mă vedea, de departe işĩ lua căciula, întindea mĩna şi zicea nu ştiũ cum din gură.. jambur... tambur... nu... bujor... bunjur, cam aşa ceva. Iar eũ, şădeam în faţa lui, cu mĩnele în mĩnecele cojocului, cu căciula pe urechĩ şi mă făceam că nu-l văd. De abĩa într'un tĩrziũ ȳĩ dam mĩna, ş'apoĩ prindea el a spune aşa: «Domnu Lazăre, băetul matale nu învaţă nimica, mă rog matale să

nu te superi și să nu iscălești contra mea nici-odată, că ți-oî boteza !...» Vorba cea : «capul plecat nu-l taie sabia». Apoi el la praznic mergea, la crîșmă el era prima, lua pe țidulă de băut. Pe cînd aista de azi, zice numai : «bună dimineață» ori «bună sară», nu șade cu căciula-n mîna și dacă i-am spus purtarea frumoasă a celui lalt a prins a rîde. «Haide hai», i-am ȃis eũ : «are să vie *drăguș la căuș*. Și de acea m'am hotărît să fac o jalbă la procuroru cel de pe școale.

— Dacă-i așa, bre Aghachi, brava dumitale, vin la moșu să te sărut, văd că ești om de treabă, om care ți la cinste și bine faci. De acum neajung trei martori, vorba cea, de cît mult și rău, mai bine puțintel și bun.

— Stați mă rog, că și eũ am primit un afront de la profiser, nu vreau să mă las mai pe jos de cît Aghachi, și eũ-s răzăș get-beget, iscălesc și eũ, să vă spui de ce : Intr'o bună dimineață....

— Lasă, lasă, nepoate, te credem, nu mai spune, vin cu noi, nu-i vreme de perdut. Haideți cu toți după notar că-i la crîșmă....

— Bună ziua ! Ce mai faceți oamenii buni ?

— Bine, mulțămim de, 'ntrebare.

— Notaru e aice ?

— Aice, moșule.

— Dar, unde-i, ce face ?

— Păi dă, ce să facă, ca omu, bădică Ștefănachi, o luat pisemne mai mult și acum uite-l jos la piciorul patului ! I-am pus pe pat, dar spune că-i prea cald !

— Hei, dom Notar, hei cucoane... ! ?

— Moș Ștefănache pune mîna și-l ridică.

— Aleo !... văleu !... hm !... of... tare-s trudit ; îți mulțumesc, moșule, că m'ai ridicat, eram să mor, of !...

— Da, ce vînt v'o aduse paice, moș Gheo... ! ?

— Păi să ne faci o hîrtie contra profiserului la cel mai

mare preste dînșii, și să scrii cutare, cutare,
că nu ți-a fi degeaba, te-om cinsti.

— Vă fac, moșulicule, eă, da, vă fac. La Livizor, ha !?

— Nu, nu, aceala e un talhar, îi unit cu profiseru, nu ne face pe chefu nostru. El zice că face bine profiseru ! heï ! lasă-l pe noi.

— Ma rog, boearule, fă hîrtia la caprariu că amarnic e ! numai odată să se sburlească la profiser, e drăcos.... La vederea lui tremură o companie întregă. Ș'apoï, niște oghide de băețî. El ar fi bun de profiser ! La el să faci hîrcia.

— Nu se poate, el n'are aface cu școala. Tot la Livizor.

— Bine, bine, fă mătăluță, unde știți că-î mai bine, da, știți s'o fați cu draci și cu acadele.

— Iacă-s gata. Ascultați, să vă citesc lăcrămația :

Domnule Livizor,

Subsemnații lăcuiitori, din com. X..., jud. Y..., cu lăcrimă de sînge în ochi, cu inima sfîșietă de hîrțuelli, cu sufletul amărit mai rău de cît pelinu, venim în genunchi pînă la picioarele d-v. și vă rugăm să luați în băgare de samă jalba noastră, care este dreaptă și sfîntă ca și crucea. Noi suntem oameni di treabă, fruntașii satului, oameni cu avere.... Apoï, pentru ca să fim lepădați de toate urele, de toate zavistiele și necurățeniile sufletești, ne-am spăvăduit la cel mai di treabă dintre preoți, la preotul nostru, chiar acum :

Și așa îndrăsnim a vă arăta următoarele păsurî.

Domn profiser de la noi e unul din cei mai răi, din ciți o fost pe lumea asta de la părintele *Adam* : ne spărie băețîi, îi zîrg-hește, îi stinghirește și cu mare greutate, slavă d-lui și mătușii care le-o discîntat, i-o afumat și le-o pus legători, le merge mai binișor.

Nu caută de școală de fel, și pentru ca să-î hie mai ușor, le dă răgaz de 6, 7 orî pe zi, se joacă cu ei în loc să-î

începe să învețe carte. Rîde și vorbește cu ei, în loc să-î țină ca de piatră și să se audă musca. Le cîntă din vioară, în loc să-l cîrpească la ureche, pe cel care ar crihni. Ne face satul de rîs, că am fi săraci, punîndu-î să împletească pălării de paie! Copii noștri nu ne mai ascultă, ei fug de acasă la școală, pentru că o dat de un profiser prost care prujăște cu ei. Notari nu vrea să facă de loc, așa că noi cheltuim cu învățătura de geaba și stăpînirea se înșală plătind pe acest învățător. Bate pe toată lumea și azi o bătut pe țiganul Găvril. Sunt băeți în clasa IV și a V cari nu cunosc nici buchile.

Pentru aceste și alte multe, foarte multe pe care nu le putem scrie, fiindcă vă respectăm și fiindcă ne-ar trebui 20 coale de hîrtie ș'o oacă de cerneală, vă rugăm cu lacrimi ferbinți, a isgoni pe acest învățător, fiindcă toate sunt *adăvăruri* (?) și noi suntem oameni *cu dare de mîna*, și așa mai departe.

Primiți, etc...

— Bun... bun... bravo... O oacă de rachiú adă aice crișmar?!... E poftim; luați băeți, poftim părinte, blagoslovește treboșoara asta, ca să meargă bine plină la sfîrșit, în sângeaca asta!

— Mulțumesc, moș Geo... Sfîntul Spiridon de azi să ne fie de spor și ajutor!... Unde-ați pus mîna, să puie D-zeu mila! Mai bine de cît cu'n prost la cîștig, cu unul deștept la pagubă. Profiseru ne e ca un spin în ochi. Eu cunosc pe Revisor ș'o să facem treabă. Amin!

— Să 'ntărim hîrtia, băeți, dacă vreți să aibă putere. Chemați aice pe primar cu pecetea. Mai răpede.

— Iacă-s aice. Uite și pecetea. E ș'o afum la lumînare. Unde ș'o pun?

— Aice!...

— Hm. Noroc bun să dea D-zeu! într'un ceas bun!...

— Par'că-î *artificat*, măi frate Ursache, cu peceti măi,

rumene! brava hîrtie! E mai toarnă și dă tuturor că așa se fac trebile, cu udeală.

— De acum sărbătorile crăciunului nu le face în tihnă profiseru și dacă ar veni poruncă de darea lui afară în ziua de Sfeți Vasile, ar hi drept plată, drept plocon de anul nou! Iar livisorului să-î dăm cu toții cîte o găină și cîte o zi de clacă!...

— Turnați, bre!... luați oameni buni...

Eugeniu I. Tisescu.

RUBRICA «FARA NUME»

Fie-care redacție își are în totdeauna colaboratorii săi fără plată, care regulat, la timpuri anumite, îi trimit proza orî versurile lor cu *rugămîntea fierbîntă* de a le publica; ba încă iaî și angajamente solemne de a mai trimite și altele, mai *frumoase* de cît cele dintîi și mai *simțite*. Eî nu cred să fie vre-o fericire mai mare, vre-o plăcere mai dulce de cît a tînărului începător, cînd își citește numele, cu saî fără pseudonim. Se vede, urcînd încet, încet — dar sigur — drumul spre Parnas..., era să zic spre Calvar. Iată-l decî mîndru de primul succes și cînd postașul aduce corespondența la redacție nu va lipsi de sigur nici mulțumirea, nici notificarea că «mai alături și aceste versurile», pe care vă rog a le publica.

Iată-te dar, Domnule Redactor, asaltat din toate părțile și poftim citește dacă ai vreme. Cînd ai uitat să-ți îmbraci o haină mai bună, aleargă repede, pune-te în negru, și întoarce-te și mai repede. Haide, ce mai stai, nu vezi că te așteaptă mulțimea bunilor tovarășî, a bunilor tăi colaboratori? Ce te codești, ți-e frică să-î citești pe toți? Apucă-te, d-le, de lucru, și trece-î la posteritate. Văz că nu-ți vine

la socoteală vorbele mele drepte. Haide deschide-le porțile că aū sunat de mult.

Și așa îndemnat, iată-l atent să-și asculte pe vizitatorii săi mult așteptați.

Dacă vrei să-ți auziți, iată unul :

O FRUNZĂ GALBINĂ

Frunza asta o păstrează
Ține-o strînsă, fiî cuminte.
Căci în ea e 'nchisă, dragă,
Vieța noastră în cuvinte.

De codița ei s'agață
Șirul anilor ș'ai muncii
E un rezumat de toate
Ce răsar pe coasta luncii.

Nu-î așa că a ghicit-o bine? Ai înaintea un tablou vivanț : Vezi pe draga lui, care trebuie să fie cuminte, fiind-că păstrează o frunză galbenă, dar galbenă, în care e închisă ca într'o colivie. Viața : omenească în cuvinte. Mă rog, ce ai de zis cînd sus și tare strigă că de *codiță* se agață rezumatul, adică darea de seamă a șirului anilor ș'ai muncii. Dacă vrei să-ți cauți, îi găsești crescuți pe coasta luncii—alături cu spinii și cu mărăcini.

Dar ce reflecții să mai fac ? Să citim mai departe :

Crestăturile sunt vorbe
Care spun la omenire
Calea, scopul, *îndrumarea*
Cu suprema ei menire.

Aici e desnodămîntul fatal. Nervurile vorbesc și spun în gura mare *calea*, după ea scopul, ș-apoi iar *calea* (cieste *îndrumarea*), cu....

Concluzie :

Deci, păstrează-o cât de bine
 Ca p'un lucru foarte sfânt
 Căci în ea e 'nchisă, dragă,
 Vieța și al ei cuvînt.

Dacă *draga* n'o fi ascultat de sincera invitare a poetului haiti s'a dus vieța cu cuvînt cu tot. Unde o mai găsim ?

În sfîrșit iată-mă chit și fit. Imă sta pe inimă versurile acelea și altele încă. Puțină răbdare de om și isprăvesc. E rîndul epigramistului.

LA STATUE

Ai fost caldă, cu vieța,
 De ce azi ți-s reci *obraji*?
 O vîndutu-te-ai în pieță
 Știi, alătura cu *praji*.

Ce mordant și naturalist ești, nene! Dacă ar ști statua, zău, s'ar face și mai rece, numai să-ți faci în necaz. Săracă statuă, alătura cu *praji*!

UNUI SFETNIC

Da! la alții mereu sfaturi
 Învățîndu-î traiul lumii...
 Cînd chiar tu te porți ca răi
 Oare mie ciudă nu mi-î.

Dacă ți-e ciudă, prietine, n'ai de cît să-l imitez și ai scăpat.

Mă rog, domnul cu epigramele este și liric. Un moment și poezia e gata. Una... două... trei...

G î n d u r î

Vîntul toamnei suflă rece)	poetic.
Freamăt lung de <i>frunzi</i> răsună)	
<i>La congres în țeasta strîmtă</i>)	micime omenească.
<i>Stol de gînduri</i> se adună)	

Și a lor spadă te îndrumă (măreț).
 Pe-a vieții tristă cale (jalnic).
 Dar cînd știi că doar o *humă*
 S'o alege *de-ale tale* (păcat!)
Te oprești uimit ca plopul
Și îți miști încet din umeri
 Și în colțul minții tale)
 Cîte cîte nu înnumeri!!) (comineștean)

Săracul plop! se oprește uimit și-și mișcă din umeri. Ce să-î faci, dacă e vieța atît de tristă; dar tot e bine că te îndrumă *spada* (o fi de foc) a congresului (care anume de Savanți sau de Savanți) Prietinelor mai dați-vă oste-neala acuma, vă ajunge atîta și în curînd ne vom mai revedea; căci am și lucruri mai puțin serioase de scris.

G. DURU.

❦

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cum cîntă Românul Dobrogean.

Foicica lemnului
La curțile Geandrului,
Geandruleasî cea frumoasî
Mî-ari o fată prea frumoasî;
Catinca cî mî-o chîema
Hîrtie cî-î trimetea
Ca s'o dei Turcilor,
Turcilor enicerilor.
Ea cofili și-a luat
Cofili ca florili,
Cobilița cu crăița,
Și la apă mî-a plecat
Pi ochi negri s'a spelat,
Ochii pi Dunări-a aruncat,
Și mî-a vădul di-un caic

Gr. Coatu
 Invătător, Zebil.

C U V I N T

LA INMORMINTAREA UNUI PREOT ¹⁾

«Omul ca iarba, zilele lui ca
«floarea cimpului așa va în-
«flori, zice proorocul».

Cu adevărat se vede, că boldul morții cel purtător de otravă ca o săgeată aș străpuns cele din lăuntru ale sf. tale. Ah! și cit de înfricoșat este ceasul morții! pentru că și însuși Domnul nostru Christos, înfricoșându-se de acesta, aș zis: «părinte! de este cu putință treacă paharul acesta de la mine»; pentru aceea dar și noi, o fraților, văzînd pilda că ne zace înainte foarte mult să cuvine a ne îngriji de acest netrecut ceas strguindu-ne după asemanarea greșalelor și pocăința a o arăta, să ne aducem aminte de rîul cel de foc, de vermele cel fără de somn și nemilostiv, să lăcrămăm mai înainte de a ne întimpina acel ceas, să plîngem greșelele ca cu jertfa aceasta să putem îmblîzni pe judecătorul, căci cu a lacrimilor apă adăpîndu-se omul aduce roadă dohovnicească, cu această apă focul patimilor să stînge, întunericul se luminează, legăturile să desleagă, D-zeu să proslăvește, și fiște-cine poate a se mîntui, pentru că cu o apă ca aceasta a lacrimilor și apostolul Petru pre închinăciunile cele făcute de dinsul prin cele trei lepădări desevirșit l'aș curățit, că eșînd afară zice sf. scriptură aș plîns amar. Căruia urmînd și Sf. Sa păr. reposatul din inimă să roagă astăzi prin mine zicînd: rămtneți sănătoși, iubitorilor frați și prietenî, și vă rugați pentru mine știînd că în cale depărtată și necunoscută mă duc, pre care

1). Alcătuit de N. Nanu, fost profesor la școala lui A. Balș din Brosceni, ținutul Sucevei, de prin anii 1842 sau 1843; *de aci importanța lui.*

nicî odată am călătorit, în țara străină merg unde nimenea nu mă are la cunoștință, în pămînt întunecat unde nu știu ce mă va întimpina, în lume înfricoșată de unde nimenea nu s'aû întors, la divan strașnic unde angheliî pre nimenea nu vād; pentru aceasta vă rog faceți rugăciuni ca să aflu cale lesnicioasă, că eû de acum nu mai sint prieten al vostru ci străin, de acum nu voi mai călători împreună cu voi nicî vă voi mai vedea în viață, nicî mă voi mai întoarce la voi pentru că la judecătorul merg; acum orî-ce bine am lucrat pre acesta il voi cîștiga. De am miluit pre cine-va, întru acest ceas mă voi milui, că strîmt și necăjit este ceasul acest de acum al eșirei sufletului din trup; grea și cu durere este presarată calea în care călătoresc, de aceea dați'mî ajutor prin rugăciunile cele cătră ziditorul și-l înblînziți prin jale ca să aflu acolo și eû de la dînsul milă și odihnă pentru că și eû de'l voi afla milostiv il voi ruga pentru toți; pe lîngă aceste încă vă rog și vă potlesc veniți cinstiți părinți și întinzînd minile blagosloviți-mă și mă ertați, că poate în viață ca un om trăind v'am greșit multe, de aceea ertați-mă că și eû din inimă vă ert; veniți toată tagma duhovnicească atît bărbătească cît și femească, dați-mî sărutarea cea mai de pe urmă și mă ertați, veniți (aici e ruptă hirtia și nu se poate ceti), din dragostea inimei ați bine-voit a vă aduna astăzi la a mea tristă petrecere, dați-mî sărutarea cea mai de pe urmă și luare de ziua bună; vino, prea iubita mea soție, care nu ai avut norocire pînă în sfîrșit de împreună petrecerea cea cu mine și nu te măhni pentru această fără de veste a mea despărțire pentru că de vreme ce poronca cea stăpînească aû venit nu pot a fi împotrivnic ei și a mai rămînea, ci ducîndu-mă, vă las în purtarea de grijă a pronieî cereștiî carea cu a sa înțelepciune vă va povățui dacă veți nădăjdui spre ajutorul ei, și

te rog sora mea ca cît îți va sta prin putință să ai toată îngrijirea pentru iubiții noștri fii cătră cari mai zic odată: veniți și voi tinere și nenorocite ^{1-0 g} odrasle care vați lipsit de a voastră turpină dați-mi sărutarea cea mai de pe urmă și nădăjduim spre D-zeul ceresc carele este tuturor părinte, fiți cu supunere și ascultare la toate povățuirile iubitei voastre maice precum și la alți înțelepți povățuitori. Ah! apropieti-vă prea iubitele mele surioare și doriți frați dimpreună cu mult întristatul nostru părinte, dați-mi sărutarea cea mai de pe urmă și luare de zlua bună rugindu-vă

Și aici cuvîntul lui Nanu se sîrșește fila fiind ruptă. Acest cuvînt, scris cu însuși mina neuitatului profesor din Broștenî l'am căpătat cu mare greutate spre a'l pastra la biblioteca scoalei, de la dascălu D. Ionescu fost elev, între cei întăi ai lui Nanu. E înscris în catalogul general la No. 301 și l'voi păstra ca un odor scump de la cel ce-a aprins prima scîntee de lumină în munții Sucevei cu temeînicie.

Il dau publicității pe de o parte ca tinerii de azi să iee pildă de vrednicie bătrînească, iar pe de alta spre a se învedera lucrul, că și dascălii de țară cînd aveau sirguintă ca a lui Nanu puteau să producă lucruri bune, fie cu fapta în scoală, fie cu condeîul.

Cuvîntul e scris în slove chirilice; data cînd e făcut n'are. Ortografia scrierei am păstrat'o întocmai. Pe o mărturie scrisă tot de Nanu prin care mai mulți sătenî din Broștenî cer a li se hirotonisi lor preot, fecior a preotului Vasilie (cel pentru care se făcuse cuvîntul) se vede data 1844; prin urmare discursul lui Nanu făcut înainte mărturiei ar fi fost alcătuit prin 1842 sau 1843.

M. LUPESCU

învățător în Broștenî-Suceava